

ÜÇÜNCÜ BİN YILA HAZIRLANIYORUZ

TÜRKİYE SAĞLIK HARCAMALARI VE FİNANSMANI 1998

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü

TÜRKİYE
SAĞLIK HARCAMALARI
VE
FİNANSMANI
1998

Prof. Dr. Mehmet TOKAT

ÇALIŞMA KOORDİNATÖRÜ

Dr. A. Seçkin ATABAŞ

ÇALIŞMA GRUBU

Erdal ÜRESİN

Dr. Toker ERGÜDER

Dr. Derman BOZTOK

Dr. Berna SEZGİN

Türkiye Sağlık Harcamaları ve Finansmanı 1998
T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü - Ocak 2001 ISBN 975 - 590 - 050 - 0

Bu yayın T. C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü tarafından bastırılmıştır. Bütün hakları Sağlık Bakanlığı'na aittir. Kaynak gösterilmeksizin yayınlarda kullanılamaz, alıntı yapılamaz.

İÇİNDEKİLER

I. ÇALIŞMANIN AMACI	1
II. ÇALIŞMANIN KAPSAMI	1
III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	2
1. KAMU SEKTÖRÜ SAĞLIK HARCAMALARI	2
2. ÖZEL SEKTÖR SAĞLIK HARCAMALARI	2
2.1. Özel Hastane Harcamaları	2
2.2. Hekim Harcamaları	3
2.3. Diş Hekimi Harcamaları	3
2.4. Özel Sektör İlaç Harcamaları	3
KAMU SEKTÖRÜ SAĞLIK HARCAMALARI	
1. SAĞLIK BAKANLIĞI HARCAMALARI	4
1.1. Sağlık Bakanlığı Harcamaları	4
1.2. Sağlık Bakanlığının Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ödenek ve Programlara Göre Dağılımı	5
1.3. Sağlık Bakanlığı Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ekonomik Ayrımı	6
1.4. Sağlık Bakanlığı Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Bakanlık Temel Birimlerine Göre Dağılımı	8
1.5. Sağlık Bakanlığı Toplam Harcamalarının Sınıflandırılması	8
2. SOSYAL SİGORTALAR KURUMU HARCAMALARI	9
2.1. SSK Sağlık Harcamaları	10
2.2. SSK Sağlık Tesisleri Giderlerinin Dağılımı	11
2.3. SSK Sağlık Harcamalarının Sınıflandırılması	12
2.4. SSK Haricinde Yapılan Sağlık Harcamalarının Dağılımı	12
2.5. SSK Sağlık Harcamalarında İlaç ve Tıbbi Sarf Malzemeleri Harcamaları	12
2.6. SSK Hastalık Sigortası Gelir ve Gider Dengesi	13
2.7. SSK'da Kişi Başına Yapılan Sağlık Harcaması	13
3. BAĞ-KUR SAĞLIK HARCAMALARI	14
3.1. BAĞ-KUR Sağlık Gelir ve Harcamaları	14
3.2. BAĞ-KUR Sağlık Giderlerinin Dağılımı	14
3.3. BAĞ-KUR'da Kişi Başına Düşen Sağlık Prim Gelir ve Harcaması Sağlık Giderlerinin Dağılımı	15
4. EMEKLİ SANDIĞI SAĞLIK HARCAMALARI	16
4.1. Emekli Sandığı Toplam Sağlık Harcamaları	16
5. BAKANLIKLARIN SAĞLIK HARCAMALARI	17
6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI VE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ SAĞLIK HARCAMALARI	18
7. ÜNİVERSİTELERİN SAĞLIK HARCAMALARI	19
7.1. Üniversitelerin Toplam Sağlık Harcamaları	19
7.2. Üniversitelerin Genel Bütçe Harcamalarının Dağılımı	20
7.3. Üniversitelerin Toplam Sağlık Harcamalarının Dağılımı	21
7.4. Üniversitelerin İlaç ve Yatırım Harcamaları	21
8. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN (KİT) SAĞLIK HARCAMALARI	22
9. BELEDİYELERİN SAĞLIK HARCAMALARI	23
10. FONLARDAN YAPILAN SAĞLIK HARCAMALARI	23
11. KAMU SEKTÖRÜ TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI	24
11.1. Kamu Sektörü Toplam Sağlık Harcamaları ve GSMH İçindeki Payı	24
11.2. Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarının Dağılımı	26
11.3. Kamu Sektörü Sağlık Harcamaları İçinde İlaç Harcamaları	27
11.4. Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarının Finansman Kaynakları	28

11.5. Kamu Kurumlarının Kişi Başına Sağlık Harcamaları.....	29
ÖZEL SEKTÖR SAĞLIK HARCAMALARI	
1. ÖZEL HASTANE HARCAMALARI	31
2. ÖZEL HEKİM MUAYENEHANELERİNDE YAPILAN SAĞLIK HARCAMALARI	33
2.1. Toplam Hekim Sayısı ve Dağılımı	33
2.2. Özel ve Yarım Gün (part-time) Çalışan Hekimlerin Gelirleri	36
2.3. Özel Hekim Sağlık Harcamaları	37
3. ÖZEL DIŞ HEKİMİ MUAYENEHANELERİNDE YAPILAN SAĞLIK HARCAMALARI	38
3.1. Toplam Dış Hekimi Sayısı ve Özel Kamu Dağılımı	38
3.2. Dış Hekimi Sağlık Harcamaları	38
4. ÖZEL İLAÇ HARCAMALARI.....	40
5. ÖZEL SEKTÖR TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI	41
TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI	
1. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI VE GSMH İÇİNDEKİ ORANI.....	42
2. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARININ SINIFLANDIRILMASI	43
3. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARININ FİNANSMAN KAYNAKLARI	44
4. KİŞİ BAŞINA DÜŞEN SAĞLIK HARCAMASI	45

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içerisinde sürdürmesini sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiş bulunmaktadır.

Sağlık Bakanlığı, bu hususları yerine getirmek, kişilerin ve toplumun sağlığına zarar veren etkenlerle mücadele etmek ve halka sağlık hizmetlerini ulaştırmak amacıyla, ülkeyi kapsayan plan ve programlar yapmak, politikalar oluşturarak uygulamak ve uygulatmak, bu konularda her türlü önlemleri almak ve denetleme işlemlerini yerine getirmekle görevli bulunmaktadır.

Türkiye'de kamu sağlık hizmetleri, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Üniversiteler, Milli Savunma Bakanlığı, bir kısım Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Belediyelere bağlı sağlık kuruluşları tarafından sunulmaktadır.

Bugün için ülkemizde Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı, Bağ-Kur, Kamu Kurum ve Kuruluşları ile bir kısım özel sandıklar tarafından üyelerinin ve bakmakla yükümlü oldukları aile bireylerinin sağlık güvenceleri sağlanmakta, ancak nüfusumuzun genelde kırsal alanda yaşayan bir kesimi ise sosyal sağlık güvencesinden yoksun bulunmaktadır.

Öte yandan, ülkemizde sosyal sağlık güvencesi konusunda, sağlanan yardımlar, yardımların temin şekli ve sistemlerin finans kaynakları yönünden eşit ve rasyonel bir sistemden söz etmek mümkün değildir.

Çeşitli sosyal güvenlik kuruluşlarının üyelerine sağladığı yardımlar ve verdiği hizmetler arasında norm birliği bulunmamakta ve bu kuruluşların finansal yapıları bazılarında sigorta primlerinden oluşurken bir kısmında bütçe kaynaklarından oluşmaktadır. Sosyal güvence kapsamında olmayan kesim ise doğrudan ödeme yapmaktadır.

Bu nedenlerle, gerek sağlık hizmetlerinde kullanılacak kaynakların temini, gerekse kısıtlı mali kaynakların doğru kullanımı ve öncelikli ve önemli işlere tahsisi işlemlerinin bilimsel olarak ve doğru tesbiti gerektiğinden, ülkemizde yapılan sağlık harcamalarının fotoğrafının Önemi daha da artmaktadır.

"Türkiye Sağlık Harcamaları ve Finansmanı" konusunda Sağlık Projeleri kapsamında yapılmış olan araştırmalarda, sosyal sağlık güvencesi sağlayan tüm kurum ve kuruluşları kapsamak suretiyle, sağlık sektörü kaynaklarına ve harcamalarına yönelik geniş ve ayrıntılı veriler ortaya çıkmıştır.

Ülkemiz sağlık sektörünün finansmanı konusunda yol gösterici olarak, tüm kurum ve kuruluşlarımıza büyük yarar sağlayacağından emin olduğum bu çalışmalara emeği geçenlere teşekkür eder, çalışmaların devamını dilerim.

Doç. Dr. Osman DURMUŞ
Sağlık Bakanı

Türk sağlık sisteminin başlıca hedefleri; sağlık statüsünü iyileştirmek, hakkaniyeti, ulaşılabilirliği ve verimliliği arttırmak, hizmet kalitesini ve hasta memnuniyetini yükseltmek ve sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi ise sağlık sistemlerinin performans ölçümlerine dayalı politika belirlenmesine bağlıdır.

Bugün bir çok ülkede sağlık sektörü önemli ölçüde kaynak kıtlığı ile yüz yüze bulunmaktadır. Bu nedenle, sağlık hizmetleri yöneticileri mevcut kaynakları olabildiğince verimli ve etkili bir biçimde kullanmalıdırlar. Kaynakların optimal kullanılabilmesi, kaynak akışı ile kaynakların sağlık hizmetlerinin kalite ve performansı üzerindeki etkisi hakkında açık ve doğru bilgiyi gerektirir.

"Türkiye Sağlık Harcamaları ve Finansmanı" araştırması, ülkemizde finansman ve hizmet sunumu açısından çok taraflı olan sağlık sektöründe, sağlık sistemlerinin performansının ölçülmesi, kaynak akışının daha iyi anlaşılması, gelir gider dengelerinin bilinmesi, kaynakların tahsisi ve yönetilmesinin aracı olarak tasarlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi kapsamında, Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet TOKAT tarafından, 1992 yılından beri yapılan bu çalışma ile, ülkemizde sağlığın finansmanı ve hizmet sunumunda görev alan kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörü de içine almak üzere, sağlık sektörü kaynaklarına ve harcamalarına yönelik bütünü içeren kapsamlı veriler ortaya çıkarılmaktadır.

Sağlık hizmetlerinin planlama ve yönetiminde rol alan tüm yerli ve yabancı kuruluşlara kaynak olacağına inandığımız bu değerli çalışmayı gerçekleştiren tüm çalışma ekibine teşekkür eder, yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Haluk TOKUÇOĞLU
Sağlık Bakanlığı Müsteşarı

SUNUŞ

Sağlık Projelerinin amacı proje illerinden başlayarak altyapı, insangücü ve yönetimi geliştirme yoluyla, sağlık hizmetlerinin etkililiğini, verimliliğini, ulaşılabilirliğini ve kalitesini artırmak ve böylece önlenemez hastalıklardan oluşan hastalık yükünü azaltmaktır.

Bakanlığımızın kurumsal kapasitesini geliştirmeye yönelik olarak, Sağlık Projeleri kapsamında sistemin sıkıntılarına doğru teşhis koymaya yarayacak birtakım araştırmalar planlanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksek Okulu öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet TOKAT tarafından, Sağlık Bakanlığı Birinci Sağlık Projesi kapsamında, "Türkiye Sağlık Harcamaları ve Finansmanı" konusunda yapılan çalışmalarla, 1992 yılından bu yana ülkemizde kamu ve özel sektör olarak, sağlık güvencesi sağlayan ve hizmet sunan kuruluşların mali kaynak ve harcamalarının kapsamlı verileri ortaya çıkarılmış bulunmaktadır.

Araştırmalarda yer alan veriler ve varılan sonuçlar, sağlık sektörümüzde yaşanan aksaklıklarla birlikte incelendiğinde, ülkemiz sağlık sisteminin bilimsel yaklaşımla yapılandırılmasının ne kadar zorunlu olduğu gerçeği ortaya çıkacaktır.

Sağlık sektöründe referans **yayın** olabilecek bu çalışmaların, ülkemiz sağlık hizmetlerini yöneten, planlayan ve sunan tüm kuruluşlara yol gösterici olacağına inanıyoruz. Bu değerli çalışmaya emeği geçen başta Prof. Dr. Mehmet TOKAT ve ekibi olmak üzere Sağlık Projesi Sağlık Ekonomisi ve Analizleri Bölümünde görevli tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunar, başarılarının devamını dilerim.

Dr. Süleyman Can NUMANOğLU
Sağlık Projesi Genel Koordinatörü

I. ÇALIŞMANIN AMACI

Türk sağlık sektörünün giderek yoğunlaşan sorunları, artık sektörün yeniden yapılanmasının kaçınılmazlığını ve de ertelenemezliğini açık seçik ortaya koymaktadır.

Sağlık güvencesinin nüfusun tamamını kapsamaması, mevcut sağlık hizmetleri arzının nitelik ve nicelik olarak yetersizliği, gerek yataklı tedavi kurumları hizmetlerinin gerekse temel ve koruyucu sağlık hizmetlerinin halkı tatmin etmekten uzak oluşu, çözüm bekleyen sorunların genel göstergeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Göreceli olarak ortalama ömrün kısalığı, bebek ölüm oranlarının yüksekliği, hasta şikayetleri de bu olumsuzlukların doğal sonucu olmaktadır.

Bu sorunları aşmak için gerekli olan sektörün yeniden yapılanmasının en büyük güçlüklerinden biri "yeterli kaynağı bulma" yani "FİNANSMAN" güçlüğüdür. Özellikle ülkenin içinde bulunduğu mali ve ekonomik sorunlar bu güçlüğü daha da artırmaktadır.

İşte bu çalışma, sektörün finansman ihtiyacının saptanması yanında, kullanılan kaynakların etkin kullanımına temel teşkil edecek verileri oluşturma açısından da büyük önem taşıyacaktır.

II. ÇALIŞMANIN KAPSAMI

Bu çalışma, 1998 yılında, Türkiye Sağlık Sistemi içinde yer alan,

1. Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarını Oluşturan,

Sağlık Bakanlığı
Sosyal Sigortalar Kurumu
Bağ-Kur
Emekli Sandığı
Bakanlıklar
Milli Savunma Bakanlığı
Üniversiteler
Kamu İktisadi Teşebbüsleri
Belediyeler ve
Fon sağlık harcamaları ile

2. Özel sektör sağlık harcamalarını Oluşturan,

- a. Özel hastaneler tarafından yapılan sağlık harcamalarını
  - b. Özel hekim muayenehane ve polikliniklerinde yapılan sağlık harcamalarını
  - c. Özel dış hekim muayenehanelerinde gerçekleştirilen sağlık harcamalarını
  - d. Özel ilaç harcamalarını
- kapsamaktadır.

Bu çalışmada, Özel sigorta şirketleri tarafından gerçekleştirilen sağlık harcamalarına, sigorta şirketlerinin harcamalarını yukarıda sayılmış olan kanallardan satın almak yoluyla gerçekleştirmeleri nedeniyle ayrıca yer vermeye gerek görülmemiştir.

III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, sağlık harcamalarının saptanmasında kullanılan yöntemler şöyle özetlenebilir:

1. KAMU SEKTÖRÜ SAĞLIK HARCAMALARI

- a. Sağlık Bakanlığı harcamalarının genel bütçe ile ilgili verileri, ilgili yıl bütçe kesin hesap cetvellerinden,
Döner sermaye ile ilgili verileri, Merkez Döner Sermaye Saymanlığı kayıtlarından,
- b. SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı harcamaları, kurumların muhasebe kayıtları ve Yıllık Faaliyet Raporları verilerinden,
- c. Bakanlıklar, Belediyeler ve Fon harcamaları, Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü kayıtlarından,
- d. Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri sağlık harcamaları, Genelkurmay Sağlık Dairesi verilerinden,
- e. Üniversite harcamalarından, genel bütçe ile ilgili harcamalar bütçe kesin hesap cetvellerinden, döner sermaye ile ilgili harcamalar YÖK kayıtlarından,
- f. Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile ilgili harcamalar, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu denetleme raporları kayıtlarından,
elde edilmiştir.

Ancak, KiT'lere ait sağlık harcamalarının hesaplamalarında Vakıflar Bankası, Emlak Bankası ile ağır sanayi ve otomotiv sektöründe faaliyet gösteren bir kısım kuruluşlarla ilgili veriler elde edilememiştir. Bu nedenle bu kuruluşlarla ilgili veriler, benzeri kuruluşların "personel başına yapmış oldukları sağlık harcamaları" kriter alınarak tahmin edilmiştir.

2. ÖZEL SEKTÖR SAĞLIK HARCAMALARI

2.1. Özel Hastane Harcamaları

Bu konudaki verilerin elde edilebilmesi için, Türkiye'de mevcut 208 özel hastaneye önce tarafımızdan geliştirilmiş olan "formlarla" yazılı başvuruda bulunulmuş, ayrıca

- a. İstanbul, Ankara ve İzmir'de bulunan ve toplam özel hasta yatağının çok büyük bir bölümünü oluşturan hastanelere doğrudan başvuru ile sağlıklı veri toplanmasına özen gösterilmiş,
- b. Diğer illerdeki veri toplama işi telefon ve faks gibi haberleşme araçlarıyla desteklenmiş,
- c. Veri alınamayan hastanelere ait harcamalar ise, Özel hastanelerin toplam harcamalarının önemli bir bölümünü oluşturan Bayındır Tıp Merkezi, Sevgi, Güven, Başkent, GOP İstanbul, İstanbul V. Koç Amerikan, Akdeniz Sağlık Vakfı, İstanbul Göztepe Anadolu, İstanbul Acıbadem, İstanbul Balıklı Rum, Adana Seyhan, İstanbul A. Ermiş hastaneleri harcamaları hariç tutulmuş ve benzer durumdaki diğer hastanelerin yatak başına yaptığı yıllık ortalama harcama baz alınarak tahmin yoluna gidilmiştir.

2.2. Hekim Harcamaları

Bu bölümde, özel gelir elde eden hekimlerin brüt gelirlerinin saptanması amaçlanmış ve bunun sağlanabilmesi için de, öncelikle Türk Tabipleri Birliğinin de bilgi desteğiyle, 1992/1997 yılları çalışmalarında olduğu gibi Türkiye'nin uzman ve pratisyen hekim dağılımına göre bir hekim haritası çıkartılmıştır. Bu dağılımın elde ettiği geliri yansıtacak şekilde, aralarında İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Antalya, Kocaeli gibi hekimlerin yoğun olarak çalıştıkları illerin de aralarında bulunduğu 19 ile gönderilmiş olan eğitimli anketörler tarafından 4200 adet anket formu elden hekimlere dağıtılmak; diğer illere de 1400 adet anket formu posta ile gönderilmek suretiyle toplam 5600 anket formunun sonuçlarının değerlendirilmesiyle gerek yarım gün (part-time), gerekse tam gün özel şekilde çalışan uzman ve pratisyen hekimlerin ortalama yıllık brüt gelirleri elde edilmiştir. Elde edilen bu gelirlerin genele yansıtılmasıyla da toplam özel hekim harcamaları talimin edilmiştir.

2.3. Dış Hekimi Harcamaları

Dış hekimleri tarafından gerçekleştirilen sağlık harcamalarının saptanmasında, hekim harcamalarının saptanmasında kullanılan yöntem eşdeğer bir yöntem uygulanmıştır. Şöyle ki; öncelikle, Türk Dış Hekimleri Birliğinin bilgi desteğiyle dış hekimlerinin Türkiye haritası çıkartılmış, sonra da hekimlerde olduğu gibi 19 İlde çalışan dış hekimlerine 1800 adet anket formu elden dağıtılmak, diğer illere de 600 adet anket formu posta ile gönderilmek suretiyle toplam 2400 adet anket formunun değerlendirilmesiyle, gerek tamamen özel çalışan, gerekse hem kamuda hem de Özel çalışan dış hekimlerinin yıllık ortalama brüt geliri elde edilmiş ve daha sonra da genele teşmil edilmiştir.

2.4. Özel Sektör İlaç Harcamaları

Özel sektörde gerçekleştirilmiş olan ilaç harcamalarının saptanmasında kullanılan yöntem, Türkiye İlaç İşverenleri Sendikası'ndan elde edilen toplam ilaç değerinden, daha önce hesaplanmış olan kamu sektörü ilaç harcamalarının çıkarılması şeklinde olmuştur.

I. KAMU SEKTÖRÜ SAĞLIK HARCAMALARI

1. SAĞLIK BAKANLIĞI HARCAMALARI

1.1. Sağlık Bakanlığı Harcamaları

Türkiye'nin sağlık politikasını belirlemekle yükümlü olan, temel sağlık hizmetleriyle birlikte yataklı tedavi kurumlarının önemli bir bölümünü bünyesinde bulunduran dolayısıyla en çok sağlık harcaması yapan Sağlık Bakanlığının 1998 yılı sonunda gerçekleştirmiş olduğu sağlık harcamaları ve harcama kaynakları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1 Sağlık Bakanlığı Harcamaları ve Kaynakları¹

HARCAMA KALEMLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Genel Bütçe Harcamaları	455.457.567	1.720,7	69,3	83,4	7,7
Döner Sermaye Harcamaları	185.766.113	701,8	28,3	126,0	32,8
Fon Harcamaları (3418 S.K.md 39/a)	15.760.383	59,5	2,4	107,0	21,6
TOPLAM	656.984.063	2.482,1	100,0	94,3	14,1

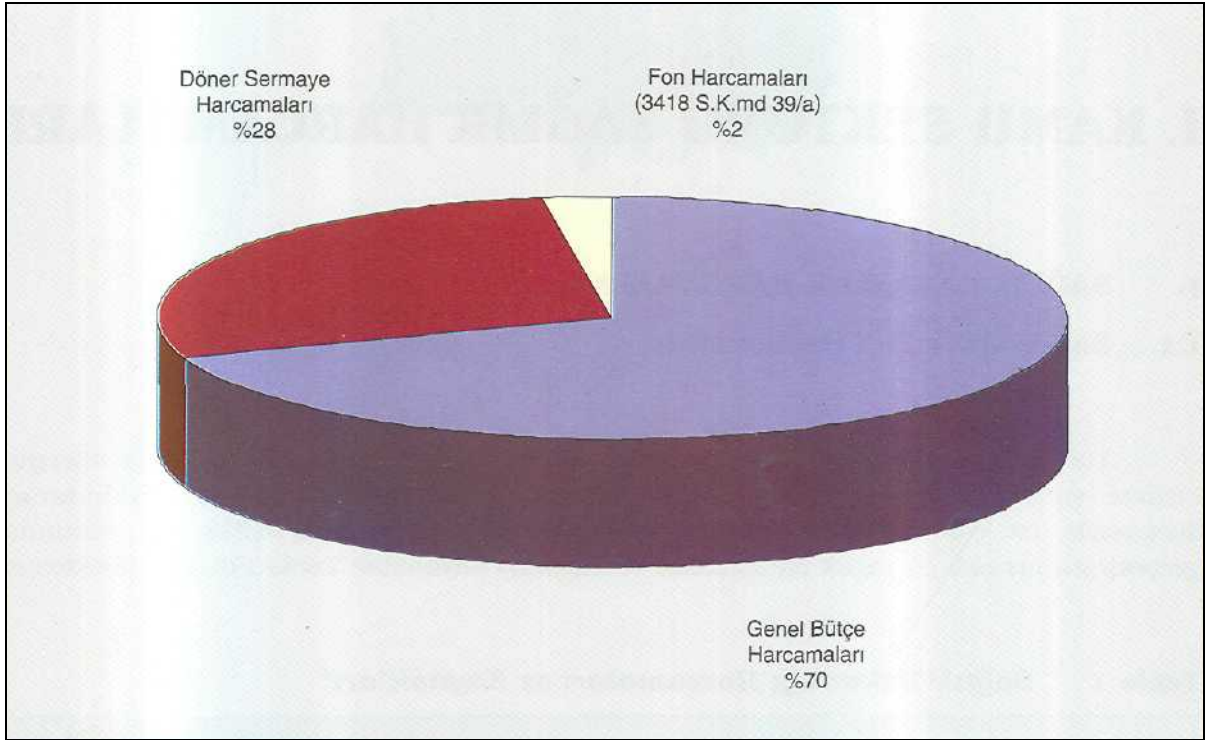
Buna göre, Sağlık Bakanlığınca yapılmış olan kesinleşmiş harcamaların tutarı 657 trilyon TL dolayında olmuştur. Bu harcamaların yaklaşık 455,5 trilyon TL'si oransal olarak %69,3'ü genel bütçe; 185,8 trilyon TL'si oransal olarak %28,3'ü döner sermaye ve 15,8 trilyon TL'si, oransal olarak %2,4'ü de fon kaynaklarından karşılanmıştır. 1997 yılına göre, toplam harcamalar, cari fiyatlarla %94,3'lük bir artış gösterirken, genel bütçe kaynaklı harcamaların toplam harcamalardaki payı %4,1 oranında azalmış, fon kaynaklı harcamaların payı %0,1; döner sermaye kaynaklı harcamaların payı ise %4 dolayında artarak %24,3'ten %28,3'e yükselmiştir.

Öte yandan, 471 217 950 milyon TL olan Sağlık Bakanlığı Genel Bütçe ve Fon kaynaklı harcamalarının, 15 585 376 milyar TL olan 1998 yılı Konsolide Devlet Bütçesi harcamaları içindeki oranı ise %3,02 dolayında olmuştur. Yani %4,03 olan 1997 yılı **harcamalarına** göre 1,01 puanlık farkla bir önceki yıla göre %25,1'lik azalma kaydedilmiştir.

¹ USD bazında hesaplamalar yapılırken 1998 yılı ortalama Amerikan Doları Kuru olarak 264 694 TL. alınmıştır.

Şekil 1 Sağlık Bakanlığı Harcamaları ve Kaynakları

1.2. Sağlık Bakanlığının Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ödenek ve Programlara Göre Dağılımı

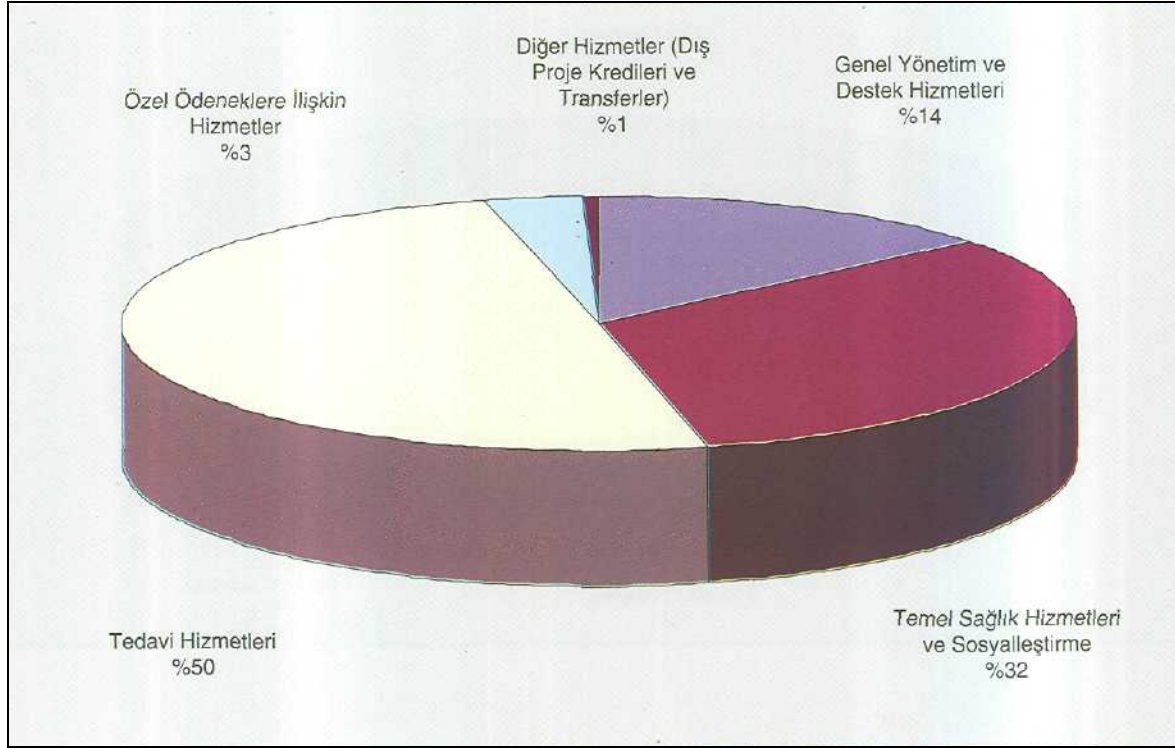
Sağlık Bakanlığının kesinleşmiş genel bütçe ve fon kaynaklı harcamalarının ödenek ve programlara göre dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 Sağlık Bakanlığının Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ödenek ve Programlara Göre Dağılımı

ÖDENEK VE PROGRAMLAR	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	66.391.391	250,8	14,1	88,0	10,5
Temel Sağlık Hizmetleri ve Sosyalleştirme	152.658.219	576,7	32,4	79,8	5,6
Tedavi Hizmetleri	233.664.980	882,8	49,6	86,4	9,5
Özel Ödeneklere İlişkin Hizmetler	15.760.383	59,5	3,3	107,0	21,6
Diğer Hizmetler (Dış Proje Kredileri ve Transferler)	2.742.977	10,4	0,6	-1,2	-42,0
TOPLAM	471.217.950	1.780,2	100,0	84,1	8,2

Tablo 2'de görüldüğü gibi, Sağlık Bakanlığı genel bütçe ve fon kaynaklı harcamalarının %49,6'sı tedavi hizmetlerine, %32,4'ü temel sağlık ve sosyalleştirme hizmetlerine, % 14,1'i genel yönetim ve destek hizmetlerine, %3,3'ü özel ödeneklere ve %0,6'sı da diğer hizmetlere ayrılmıştır.

Şekil 2 Sağlık Bakanlığının Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ödenek ve Programlara Göre Dağılımı

1.3. Sağlık Bakanlığı Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ekonomik Ayrımı

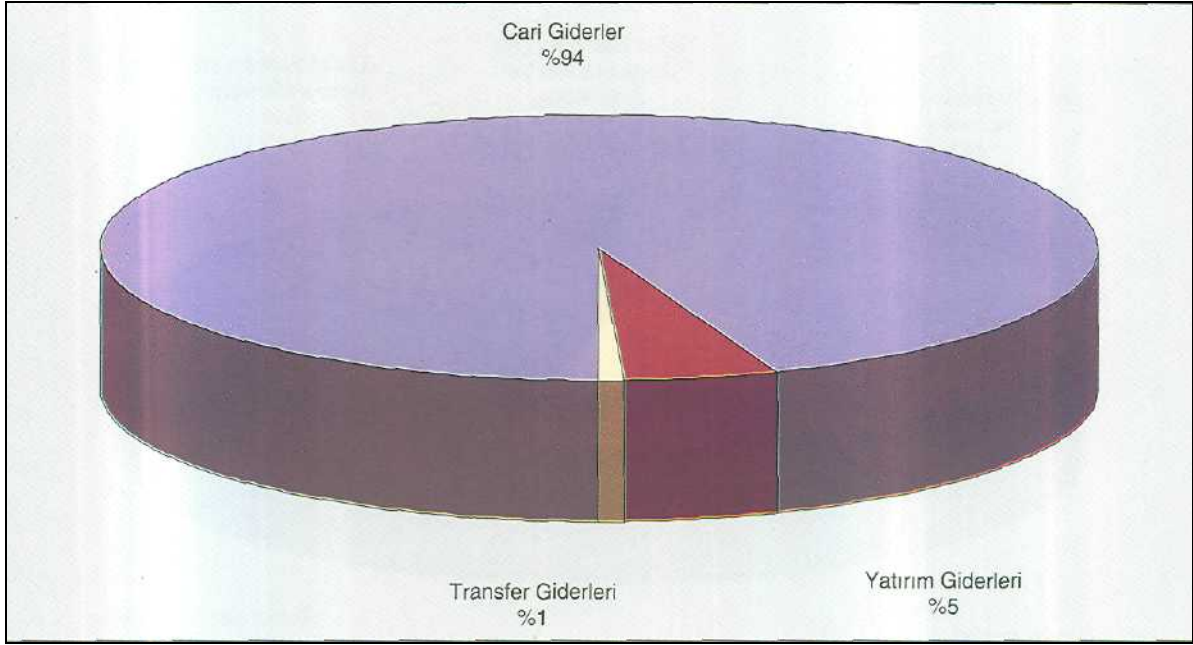
Sağlık Bakanlığı genel bütçe ve fon kaynaklı harcamalarının ekonomik ayrımı Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3 Sağlık Bakanlığının Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ekonomik Ayrımı

EKONOMİK AYRIM KRİTERLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Cari Giderler	443.514.329	1.675,6	94,1	85,8	9,2
Personel Giderleri	365.132.398	1.379,5	77,5	81,0	6,3
İlaç ve Tıbbi Malzeme Giderleri	17.527.199	66,2	3,7	110,2	23,5
Diğer Cari Giderler	60.854.732	229,9	12,9	112,8	25,0
Yatırım Giderleri	23.966.514	90,5	5,1	65,9	-2,5
Transfer Giderleri	3.737.107	14,1	0,8	33,3	-21,7
TOPLAM	471.217.950	1.780,2	100,0	84,1	8,2

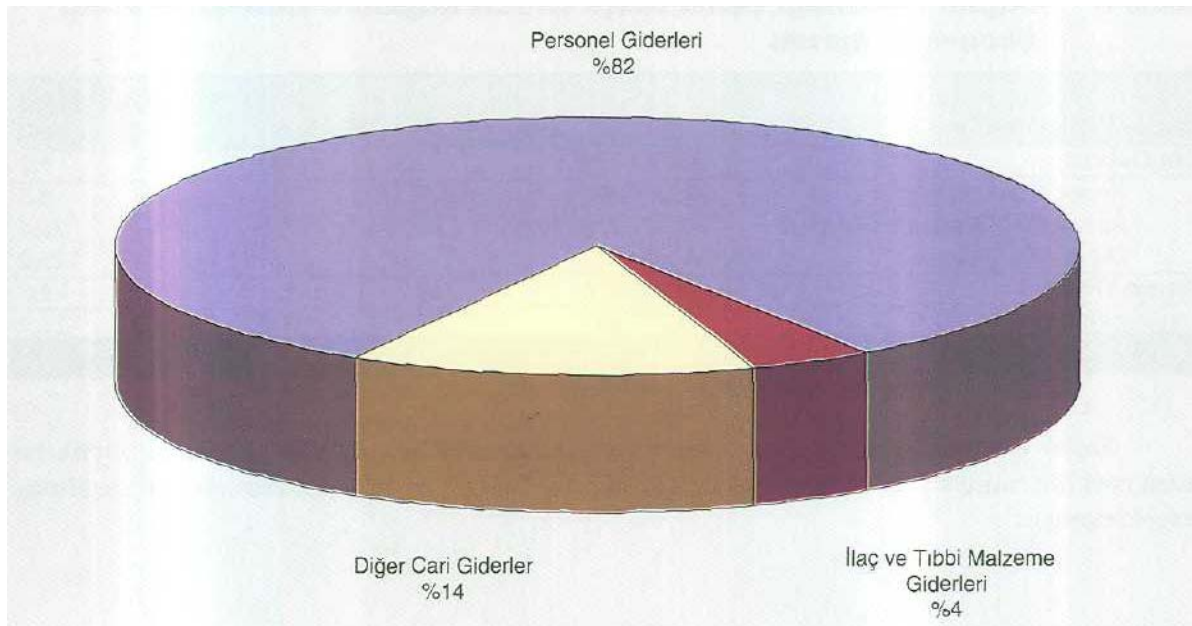
Sağlık Bakanlığının genel bütçe ve fon kaynaklı harcamalarının %94,1 gibi çok büyük bir oranını cari harcamalar; %5,1'i yatırım harcamaları ve %0,8'i de transfer harcamaları şeklinde gerçekleştirmiştir.

Şekil 3 Sağlık Bakanlığı Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ekonomik Ayrımı

Şekil 3 ve 4'de de izlenebildiği gibi Sağlık Bakanlığı'nın Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının %94'ünü oluşturan Cari harcamalar içinde yer alan personel giderlerinin toplam harcamalar içindeki oranı %77,5; ilaç harcamalarının oranı %3,7'dir. Özet olarak Sağlık Bakanlığı 1998 yılı bütçesinin, diğer yıllarda olduğu gibi sadece personel **giderlerinden** oluşmuş bir bütçe olduğu söylenebilir.

Şekil 4 Sağlık Bakanlığı Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Ekonomik Ayrımı

1.4. Sağlık Bakanlığı Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Bakanlık Temel Birimlerine Göre Dağılımı

Sağlık Bakanlığı kesinleşmiş genel bütçe ve fon kaynaklı harcamalarının bakanlık temel birimlerine göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre Sağlık Bakanlığı harcamalarının %49,6'sı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, %28,2'si Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, %3,1'i Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilirken, diğer birimler tarafından yapılan giderler yine aynı tabloda görüldüğü gibi önemsiz boyutlarda kalmıştır.

Tablo 4 Sağlık Bakanlığı Kesinleşmiş Genel Bütçe ve Fon Kaynaklı Harcamalarının Bakanlık Temel Birimlerine Göre Dağılımı

SAĞLIK BAKANLIĞI TEMEL BİRİMLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %
Genel Yönetim Birimleri	942.036	3,6	0,2
Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü	233.664.980	882,8	49,6
Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü	152.658.219	576,7	32,4
<i>Temel Sağlık Hiz. Gen. Müd.</i>	<i>132.917.193</i>	<i>502,2</i>	<i>28,2</i>
<i>Kanser Savaş Dairesi</i>	<i>40.272</i>	<i>0,2</i>	<i>0,0</i>
<i>Verem Savaş Dairesi</i>	<i>6.883.920</i>	<i>26,0</i>	<i>1,5</i>
<i>Sıtma Savaş Dairesi</i>	<i>1.370.057</i>	<i>5,2</i>	<i>0,3</i>
<i>Aile Planlaması ve AÇS</i>	<i>8.556.494</i>	<i>32,3</i>	<i>1,8</i>
<i>Diğer Temel Sağlık Hizmetleri</i>	<i>2.890.283</i>	<i>10,9</i>	<i>0,6</i>
İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü	218.290	0,8	0,0
Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü	14.613.082	55,2	3,1
Fon Harcamaları	15.760.303	59,5	3,3
Diğer	53.361.040	201,6	11,3
TOPLAM	471.217.950	1.780,2	100,0

1.5. Sağlık Bakanlığı Toplam Harcamalarının Sınıflandırılması

Sağlık Bakanlığı 1998 yılında yapmış olduğu 656 984 063 trilyon TL dolayındaki toplam harcamaların %63,8'ini hastane hizmetlerine, %20,2'sini ayaktan tedavi hizmetlerine ayırırken, koruyucu sağlık hizmetlerine yapmış olduğu harcamaların oranı sadece %3 dolayında gerçekleşmiştir.

Tablo 5 Sağlık Bakanlığı Toplam Harcamalarının Sınıflandırılması

HARCAMA SINIFLARI	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Koruyucu Sağlık Hizmetleri Harcamaları	19.741.026	74,6	3,0	80,3	5,9
Ayakta Tedavi Hizmetleri Harcamaları	132.917.193	502,2	20,2	79,7	5,6
Hastane Harcamaları	419.431.093	1.584,6	63,8	102,1	18,7
<i>Genel Bütçe</i>	<i>233.664.980</i>	<i>882,8</i>	<i>35,6</i>	<i>86,4</i>	<i>9,5</i>
<i>Döner Sermaye</i>	<i>185.766.113</i>	<i>701,8</i>	<i>28,3</i>	<i>126,0</i>	<i>32,8</i>
Diğer Harcamalar (Yönetim, Eğitim vb.)	84.894.751	320,7	12,9	85,8	9,1
TOPLAM	656.984.063	2.482,1	100,0	94,3	14,1

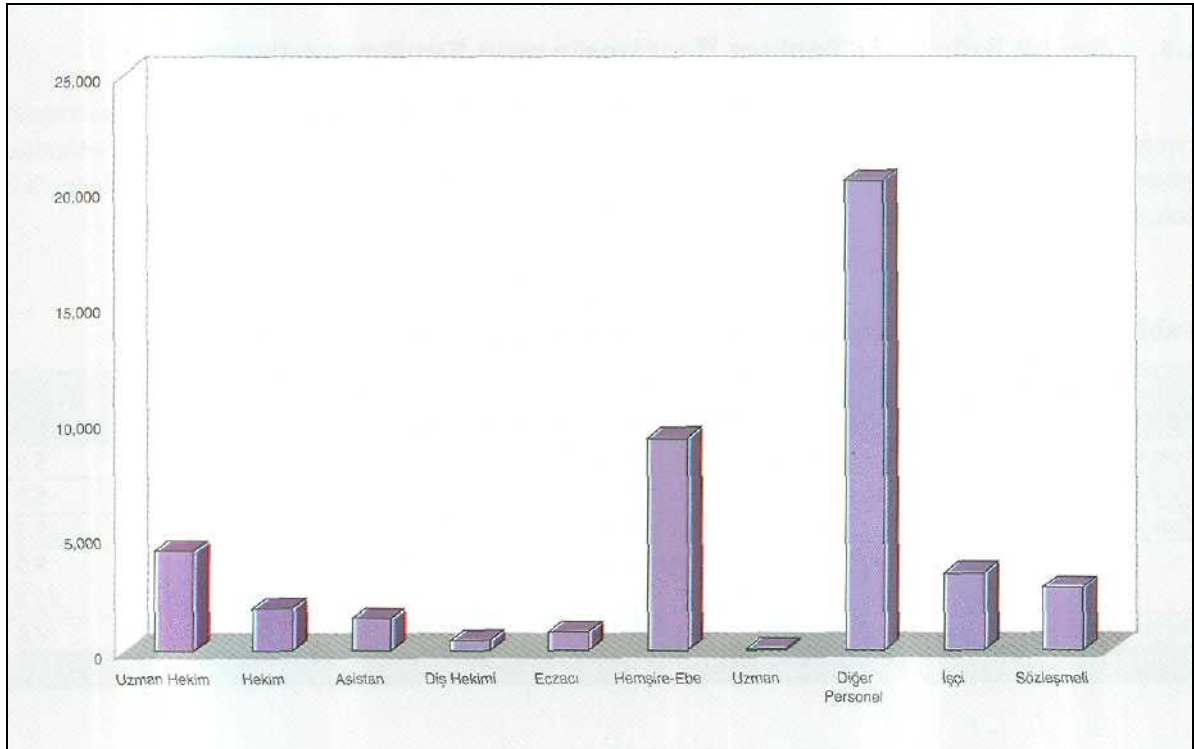
2. SOSYAL SİGORTALAR KURUMU HARCAMALARI

1998 Yılında 23 639 yatak kapasiteli 98 genel hastane; 2474 yatak kapasiteli 9 doğumevi; 2130 yatak kapasiteli 4 sanatoryum; 85 yatak kapasiteli 2 meslek hastalıkları hastanesi; 452 yatak kapasiteli 2 ruh sağlığı hastanesi; 256 yatak kapasiteli bir fizik tedavi merkezi; 209 yatak kapasiteli bir çocuk hastanesi; 282 yatak kapasiteli bir ihtisas hastanesi ve 90 yatak kapasiteli bir göz hastalıkları merkezi ve göz bankası olmak üzere toplam 29 617 yatak kapasiteli 120 yataklı tesis; 168 dispanser, 214 sağlık istasyonu ve 10 diş tedavi merkezi ve Tablo 6'da görülen sağlık personeli ile hizmet veren SSK'da gerçekleştirilmiş olan sağlık harcamaları ve dağılımları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 6 SSK Sağlık Kuruluşlarında Çalışan Personelin Dağılımı

SSK SAĞLIK PERSONELİ	SAYI	ORAN %
Uzman Hekim	4.373	10
Hekim	1.855	4
Asistan	1.408	3
Diş Hekimi	476	1
Eczacı	856	2
Hemşire-Ebe	9.216	21
Uzman	74	0
Diğer Personel	20.377	45
İşçi	3.381	8
Sözleşmeli	2.779	6
TOPLAM	44.795	100

Şekil 5 SSK Sağlık Kurumlarında Çalışan Personelin Dağılımı

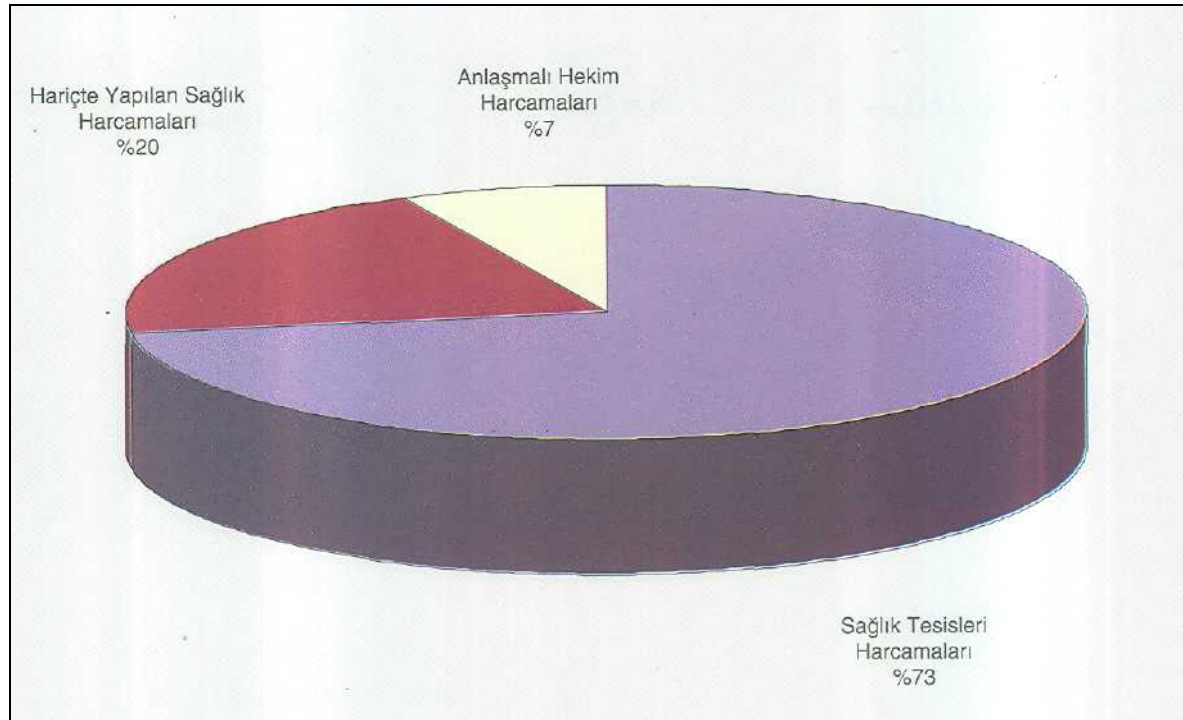
2.1. SSK Sağlık Harcamaları

Tablo 7'de görüldüğü gibi SSK'nın 1998 yılı toplam sağlık harcamaları 406,2 trilyon TL dolayında olup, bunun yaklaşık 295 trilyon TL'si (%72,6) kurum sağlık tesislerinde; 82,8trilyon TL'si (%20,4) kuruma ait olmayan sağlık tesislerinde ve 28,4 trilyon TL'si (%7) de anlaşmalı hekimlere yapılan ödemeler şeklinde gerçekleşmiştir. SSK'nın toplam sağlık harcamaları 1997 yılına göre cari fiyatlarla % 103, dolar bazında ise % 19,8 oranında artmıştır.

Tablo 7 SSK Sağlık Harcamaları²

SSK SAĞLIK HARCAMALARI	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Sağlık Tesisleri Harcamaları	295.013.260	1.114,5	72,6	101,4	18,3
Hariçte Yapılan Sağlık Harcamaları	82.813.627	312,9	20,4	104,7	20,3
Anlaşmalı Hekim Harcamaları	28.353.548	107,1	7,0	131,1	35,8
TOPLAM	406.180.435	1.534,5	100,0	103,9	19,8

Şekil 6 SSK Sağlık Harcamaları²

Ancak bu giderlere her yıl yatırım programları çerçevesinde yapılan sağlık yatırımları ile bina ve donanımların amortisman giderleri dahil değildir.

² SSK sağlık harcamalarına SSK Genel Yönetim Giderleri hissesi dahil edilmemiştir.

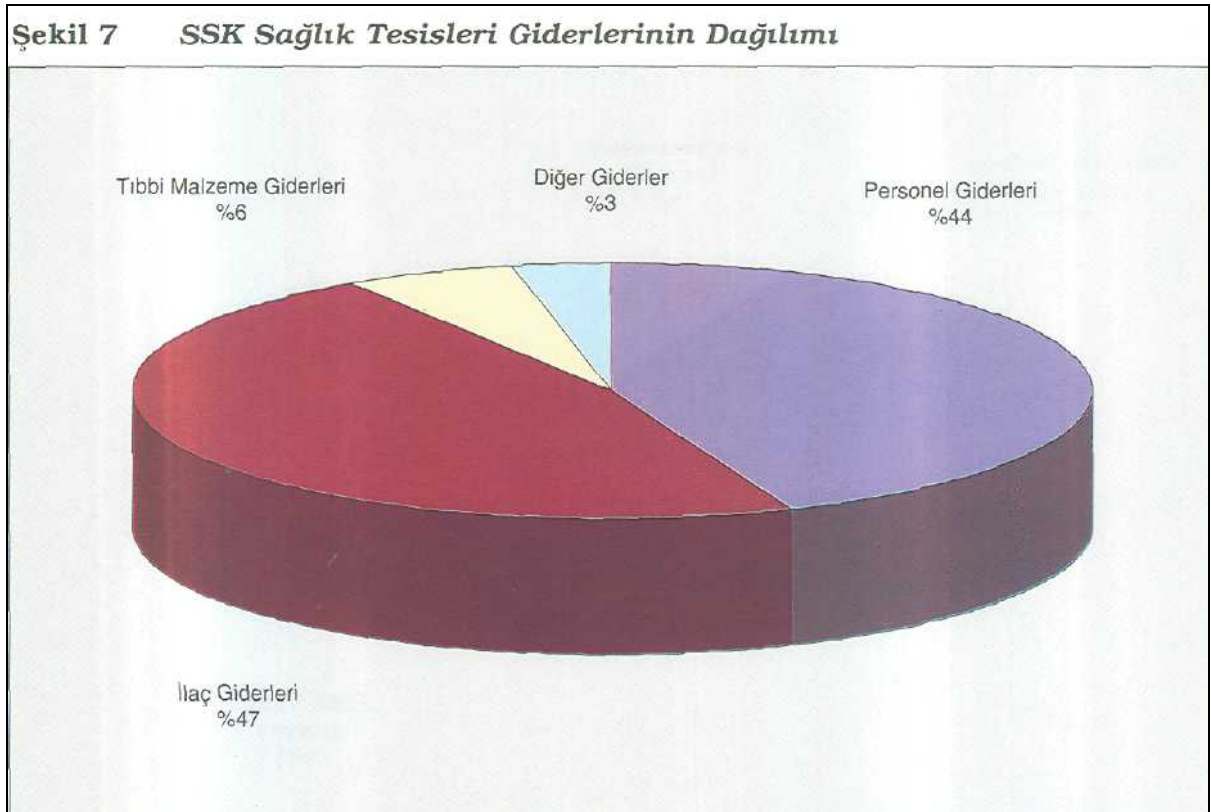
2.2. SSK Sağlık Tesisleri Giderlerinin Dağılımı

Tablo 8'de sunulduğu gibi 295 trilyon TL dolayında olan sağlık tesisleri giderinin yaklaşık 129,8 trilyon TL'si yani %44'ü personel giderleri; 138,1 trilyon TL'si yani %46,8'i ilaç giderleri; 16,9 trilyon TL'si yani %5,7'si tıbbi malzeme giderleri ve 10,2 trilyon TL'si yani %3,5'i de diğer giderler şeklinde olmuştur. SSK'nın sağlık tesisleri giderleri içinde yer alan ilaç giderleri, 1997 yılına göre dolar bazında %32,9'luk artışla dikkat çekmektedir.

Tablo 8 SSK Sağlık Tesisleri Giderlerinin Dağılımı

SAĞLIK TESİSLERİ GİDER KALEMLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Personel Giderleri	129.843.815	490,5	44,0	79,1	5,2
İlaç Giderleri	138.099.949	521,7	46,8	126,2	32,9
Tıbbi Malzeme Giderleri	16.894.113	63,8	5,7	108,6	22,5
Diğer Giderler	10.175.383	38,4	3,4	109,3	23,0
TOPLAM	295.013.260	1.114,5	100,0	101,4	18,3

Şekil 7 SSK Sağlık Tesisleri Giderlerinin Dağılımı

2.3. SSK Sağlık Harcamalarının Sınıflandırılması

Tablo 9'da görüldüğü gibi, SSK sağlık harcamalarının %72,6'sı kendi sağlık tesislerinde, %13,6'sı hariçteki sağlık tesislerine olmak üzere %86,2'si hastane harcamaları; %13,7'si de diğer harcamalar şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 9 SSK Harcamalarının Sınıflandırılması

HARCAMA SINIFLARI	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Harcamaları	350.342.349	1.323,6	86,3	99,3	17,1
<i>Kurum Sağlık Tesisleri</i>	295.013.260	1.114,5	72,6	101,4	18,3
<i>Hariçteki Sağlık Tesisleri</i>	55.329.089	209,0	13,6	88,9	11,0
Diğer	55.838.086	211,0	13,7	138,3	40,0
<i>Anlaşmalı Hekim ve Müesseseler</i>	28.353.548	107,1	7,0	131,1	35,8
<i>Hariçte Yapılan İlaç Harcamaları</i>	27.484.538	103,8	6,8	146,3	44,7
TOPLAM	406.180.435	1.534,5	100,0	103,9	19,8

2.4. SSK Haricinde Yapılan Sağlık Harcamalarının Dağılımı

1998 Yılında SSK dışında yapılmış olan toplam 82813 626 milyon TL'lik harcamanın 27 484 538 milyon TL'si özel eczanelere ödenen ilaç giderleri; 55 329 088 milyon TL'si de SSK dışındaki hastane ve sağlık kuruluşlarına ödenen tedavi giderlerinden oluşmuştur.

2.5. SSK Sağlık Harcamalarında İlaç ve Tıbbi Sarf Malzemeleri Harcamaları

Tablo 10'da SSK sağlık tesisleri tarafından yapılan ilaç ve tıbbi sarf malzemeleri harcamaları görülmektedir.

Tablo 10 SSK Sağlık Harcamalarında İlaç ve Tıbbi Sarf Malzemeleri Harcamaları

HARCAMA KALEMLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
İlaç Harcamaları	165.584.487	625,6	90,7	129,3	34,7
<i>Kurum Sağlık Tesisleri</i>	138.099.949	521,7	75,7	126,2	32,9
<i>Hariçteki Eczanelere Ödemeler</i>	27.484.538	103,8	15,1	146,3	44,7
Tıbbi Malzeme Harcamaları	16.894.113	63,8	9,3	108,6	22,5
TOPLAM	182.478.600	689,4	100,0	127,2	33,5

SSK 1998 yılında 138 099 949 milyon TL'si kendi tesislerinde, 27 484 538 milyon TL'si de hariçteki eczanelerde olmak üzere toplam 165 584 487 milyon TL tutarında ilaç harcaması ve 16 894 113 milyon TL tutarında tıbbi sarf malzeme harcaması gerçekleştirmiştir.

2.6. SSK Hastalık Sigortası Gelir ve Gider Dengesi

SSK Hastalık Sigortasının gelir kaynağının esasını prim gelirleri oluşturmaktadır. Ayrıca sigortalılar aile fertlerine verilen ilaçların bedelleri üzerinden alınan %20, emekli ve yetim aylığı alanlarla bağımlılarına verilecek ilaçların bedelleri üzerinden alınan %10 katkı payı da SSK gelirleri arasında bulunmaktadır. 506 Sayılı yasaya göre "Hastalık Sigortası prim oranı", sigortalının prime esas kazancın %11'i olup, bunun %6'sı işveren, %5'i de sigortalı payıdır.

SSK Hastalık Sigortasının gelir ve gider dengesi ile ilgili veriler Tablo 11 'de görülmektedir. Ayrıca 1998 yılı için SSK Hastalık Sigortası gelirlerini oluşturan ilaç katkı payı bedelleri toplamı 18.000.302 milyon TL'si , Hastalık Sigortası prim gelirleri toplamı da 411.880.239 milyon TL'si olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 11 SSK Hastalık Sigortası Gelir ve Gider Dengesi

GELİR - GİDER DENGESİ	MİLYON TL	MİLYON USD	97/98 DEĞİŞİM (%)	
			TL	USD
Toplam Gelir	429.880.542	1.624,1	96,1	15,2
Toplam Sağlık Giderleri	406.180.435	1.534,5	103,9	19,8
FARK	23.700.107	89,5		
Gelirin gideri karşılama oranı	106	106		

Görüldüğü gibi, SSK'nın toplam sağlık geliri 429 880 542 milyon TL dolayında gerçekleşirken; toplam sağlık gideri 406 180 435 milyon TL dolayında gerçekleşmiştir. Yani 1998 yılında SSK sağlık gelirleri 23 700 107 milyon TL dolayında fazlalık vermiştir. Ancak yönetim ve amortisman giderlerinin buraya dahil edilmemiş olduğunu da bir kez daha hatırlatmak gerekir.

2.7. SSK'da Kişi Başına Yapılan Sağlık Harcaması

SSK sağlık tesislerinde yapılan kişi başına sağlık harcamaları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12 SSK'da Kişi Başına Yapılan Sağlık Harcaması

KİŞİ BAŞINA SAĞLIK HARCAMALARI	MİLYON TL	MİLYON USD	97/98 DEĞİŞİM (%)	
			TL	USD
Aktif Sigortalı Başına Sağlık Harcaması	73.469.189	277,6	86,8	9,8
Sigortalı Başına Sağlık Harcaması	13.244.494	50,0	86,7	9,7

1998 Yılında SSK'da aktif sigortalı sayısı 5 528 582 kişi olup, aktif sigortalı başına düşen sağlık harcaması 73 469 189 TL olmuştur. Buna karşılık SSK sağlık yardımı kapsamında olan 30 667 871 nüfusun kişi başına sağlık harcaması 13 244 494 TL olmuştur. Tablo 7'de gösterildiği gibi SSK'nın toplam sağlık harcamaları 1997 yılına göre dolar bazında %19,8 oranında artarken kişi başına harcamaların da %10 dolayında arttığı görülmektedir. Bu da SSK'nın üye sayısının sağlık harcamalarına oranla daha hızlı arttığını ortaya koymaktadır.

3. BAĞ-KUR SAĞLIK HARCAMALARI

3.1. BAĞ-KUR Sağlık Gelir ve Harcamaları

BAĞ-KUR sağlık gelir ve harcamaları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13 BAĞ-KUR Sağlık Gelir ve Harcamaları

SAĞLIK GELİR VE GİDERLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	97/98 DEĞİŞİM (%)	
			TL	USD
Sağlık Prim Gelirleri	75.973.067	287,0	75,6	3,2
Sağlık Harcamaları	201.254.100	760,3	269,3	116,9
FARK	-125.281.033	-473,3		
Gelirin gideri karşılama oranı	38	37,7		

BAĞ-KUR'un 1998 yılı sağlık prim gelirleri 75 973 067 milyon TL olurken, 201 254 100 milyon TL'lik sağlık harcaması gerçekleşmiştir. Yani BAĞ-KUR'un sağlık bütçesi 1998 yılında 125 281 033 milyon TL açık vermiştir. Diğer bir deyişle; sağlık prim gelirleri, sağlık giderlerinin ancak %37,7'sini karşılamıştır. Son yıllarda sağlık harcamaları reel fiyatlarla önemli oranlarda artan Bağ-Kur sağlık prim gelirlerini aynı oranlarda arttırınamıştır. Her yıl yükselerek artan açıklar Bağ-Kur'un finansal yapısının giderek daha bozulduğunu ortaya koymaktadır.

3.2. BAĞ-KUR Sağlık Giderlerinin Dağılımı

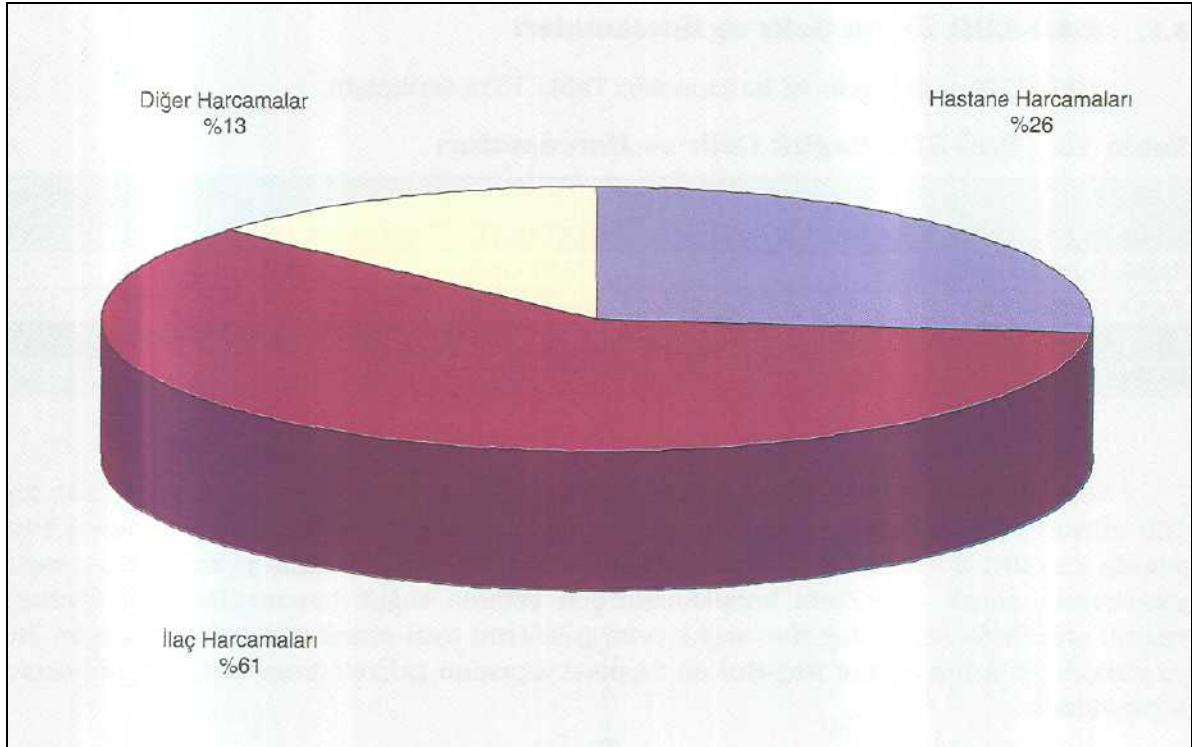
Tablo 14'te verildiği gibi, BAĞ-KUR tarafından yapılmış olan toplam sağlık giderlerinin %26,3'ü hastane harcamaları, %60,3'ü ilaç harcamaları ve %13,4'ü de diğer harcamalar şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 14 BAĞ-KUR Sağlık Giderlerinin Dağılımı

SAĞLIK GİDERLERİNİN TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Harcamaları	52.919.800	199,9	26,3	186,2	68,1
İlaç Harcamaları	121.416.500	458,7	60,3	386,2	185,7
Diğer Harcamalar	26.917.800	101,7	13,4	143,9	43,3
TOPLAM	201.254.100	760,3	100,0	269,3	116,9

1998 yılında Bağ-Kur sağlık harcamaları dolar bazında %116,9'luk oranla önemli artış kaydetmiştir.

Şekil 8 BAĞ-KUR Sağlık Giderlerinin Dağılımı

3.3. BAĞ-KUR'da Kişi Başına Düşen Sağlık Prim Gelir ve Harcaması Sağlık Giderlerinin Dağılımı

Tablo 15'te BAĞ-KUR'da kişi başına düşen sağlık prim gelir ve harcamaları verilmiştir. 1998 Yılında BAĞ-KUR sigortalı başına 7 532 049 TL sağlık prim geliri elde ederken, yaptığı sağlık harcaması 19 952 541 TL olmuştur. Ancak BAĞ-KUR'da prim yatırarak sağlık hizmeti alanların sayısı dikkate alınınca kişi başına düşen sağlık prim gelirinin yılda 12 509 635 TL, sağlık harcamasının da 33 138 262 TL dolayında olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 15 BAĞ-KUR'da Kişi Başına Düşen Sağlık Prim Gelir ve Harcaması³

KİŞİ BAŞINA PRİM GELİR VE GİDERLERİ	97/98 DEĞİŞİM (%)			
	TL	USD		
1479 Sayılı Kanuna Göre Kişi Başına Sağlık Prim Geliri	7.532.049	28,5	98,0	16,3
1479 Sayılı Kanuna Göre Kişi Başına Sağlık Harcaması	19.952.541	75,4	316,4	144,6
Sağlık Primi Ödeyen Başına Prim Geliri	12.509.635	47,3	40,8	-17,3
Sağlık Primi Ödeyen Başına Sağlık Harcaması	33.138.262	125,2	196,2	74,0

³1479 Sayılı kanuna göre BAĞ-KUR kapsamına giren aktif sigortalı sayısı 2 204 599, sağlık sigortasından yararlanma hakkına sahip sigortalı ve bağımlılarının sayısı ise 11 373 526 kişidir.

Sağlık primi yatırarak sağlık karnesi alan ve fiilen sağlık yardımından yararlanma hakkına sahip sigortalı sayısı ise 4 871 000 dolayındadır (Kaynak; BAĞ-KUR Genel Müdürlüğü Verileri).

4. EMEKLİ SANDIĞI SAĞLIK HARCAMALARI

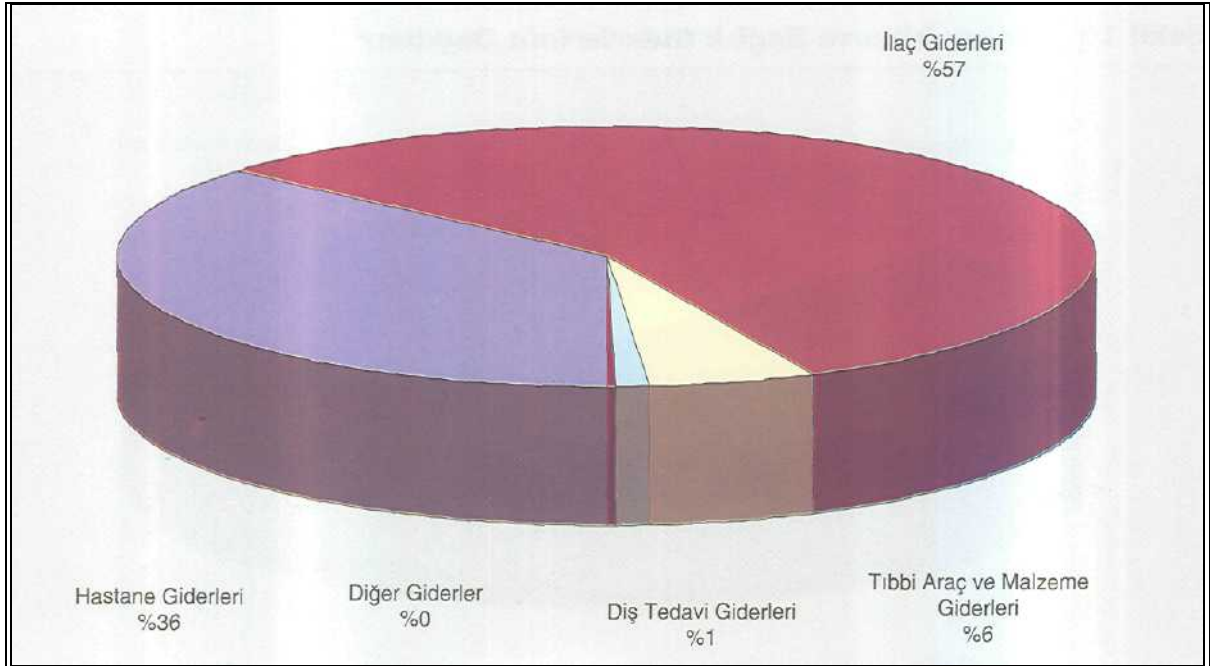
4.1. Emekli Sandığı Toplam Sağlık Harcamaları

1998 Yılında toplam olarak 187 040 519 milyon TL'lik sağlık harcaması gerçekleştirmiş olan Emekli Sandığının harcama türleri Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16 Emekli Sandığı Sağlık Harcamalarının Dağılımı

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Giderleri	68.030.986	257,0	36,4	131,8	36,2
İlaç Giderleri	106.044.190	400,6	56,7	121,6	30,2
Tıbbi Araç ve Malzeme Giderleri	10.601.951	40,1	5,7	111,2	24,1
Diş Tedavi Giderleri	1.788.735	6,8	1,0	100,1	17,5
Diğer Giderler	574.657	2,2	0,3	100,2	17,6
TOPLAM	187.040.519	706,6	100,0	124,2	31,7

Şekil 9 Emekli Sandığı Sağlık Harcamalarının Dağılımı

Emekli Sandığı sağlık harcamaları içinde ilaç giderleri 106 trilyon TL dolayındaki tutarla %56,7 gibi yüksek bir yer tutmaktadır. Bunu %36,4 ile hastane giderleri, %5,6 ile tıbbi araç ve malzeme giderleri, % 1 ile diş tedavi giderleri takip etmektedir.

Emekli Sandığı kapsamında kişi başına düşen sağlık harcaması ise 82 722 932 TL/YIL'dır⁴.

Emekli Sandığı'nda kişi başına yapılan sağlık harcaması 312.5 USD ile 1997 yılına göre dolar bazında %31,7'lik bir artış göstermektedir.

⁴Emekli Sandığı kapsamında olan kişi sayısı 1 048 211 'i aylık alanlar olmak üzere toplam 2 261 048 kişidir (Kaynak: Emekli Sandığı Kayıtları).

5. BAKANLIKLARIN SAĞLIK HARCAMALARI

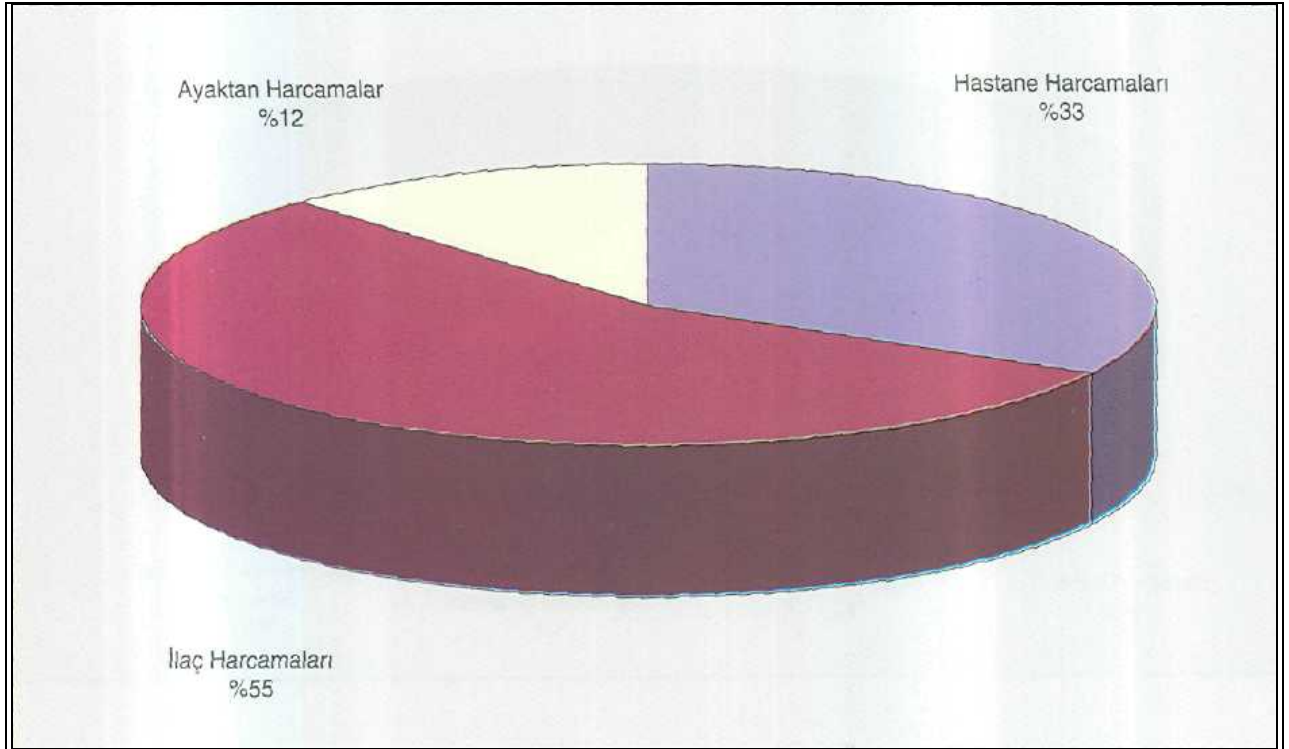
Konsolide devlet bütçesi içinde yer alan tüm genel ve katma bütçeli kuruluşlarda devlet memuru statüsünde çalışanlar için 1998 yılında yapılan, kamu gelirleri kaynaklı toplam sağlık harcamaları tutarı 168 316 000 milyon TL'dir.

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü verilerine göre bu giderlerin yaklaşık %55'i ilaç, %33'ü hastane, %12'si de ayaktan tedavi giderlerden oluşmakta olup, bunun parasal değerleri Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17 Bakanlıkların Sağlık Giderlerinin Dağılımı⁵

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Harcamaları	55.544.280	209,8	33,0	65,7	-2,7
İlaç Harcamaları	92.573.800	349,7	55,0	65,7	-2,7
Ayaktan Harcamalar	20.197.920	76,3	12,0	65,7	-2,7
TOPLAM	168.316.000	635,9	100,0	65,7	-2,7

Şekil 10 Bakanlıkların Sağlık Giderlerinin Dağılımı⁶

1998 Yılında, devlet memurları ve bağımlıları başına yapılan sağlık harcaması, bu kapsamda olanların sayısının 8 062 363 olduğu kabulüyle, 20 876 758 TL/YIL olmuştur.

Kişi başına yapılan sağlık harcaması bir önceki yıla oranla 78,9 USD ile %-2,7 geriye çekilmiştir.

⁵⁻⁶ Sağlık Bakanlığı ile MSB hariç tutulmuştur.

6. MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI VE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ SAĞLIK HARCAMALARI

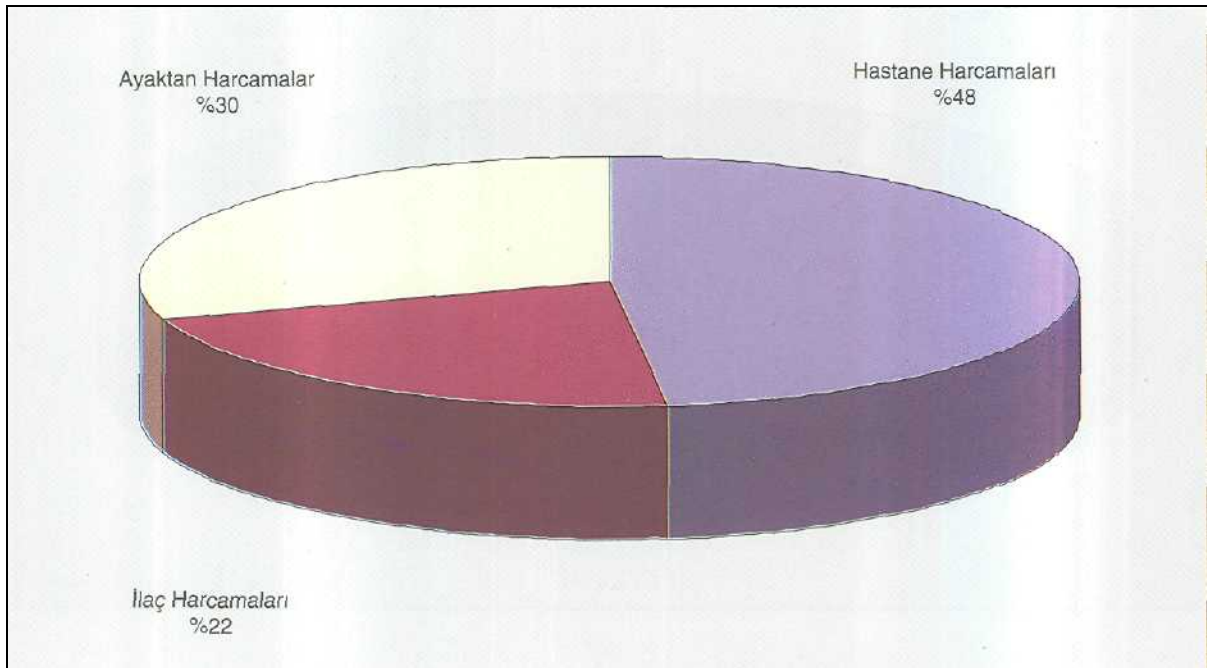
Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilgili sağlık harcamalarının 1998 yılı verilerini elde etmek mümkün olmadığı için, bu kurumların sağlık harcamaları, 1991 ve 1992 yıllarında gerçekleştirmiş oldukları harcamaların oranının (kamu sağlık harcamaları içindeki oranı %6,1) değişmemiş olduğu varsayımıyla, yani talimin yöntemiyle hesaplanmıştır.

Buna göre, Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde yapılmış sağlık harcamaları ve dağılımı Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18 Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde Yapılmış Sağlık Harcamaları

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Harcamaları	64.303.200	242,9	48,0	115,4	26,5
İlaç Harcamaları	29.472.300	111,3	22,0	115,4	26,5
Ayaktan Harcamalar	40.189.500	151,8	30,0	115,4	26,5
TOPLAM	133.965.000	506,1	100,0	115,4	26,5

Şekil 11 Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde Yapılmış Sağlık Harcamaları

Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin 1998 yılında yapmış olduğu toplam sağlık harcaması 133 965 000 milyon TL olup, bunun yaklaşık %48'i hastane, %30'u ayaktan tedavi ve %22'si de ilaç giderleridir.

7. ÜNİVERSİTELERİN SAĞLIK HARCAMALARI

7.1. Üniversitelerin Toplam Sağlık Harcamaları

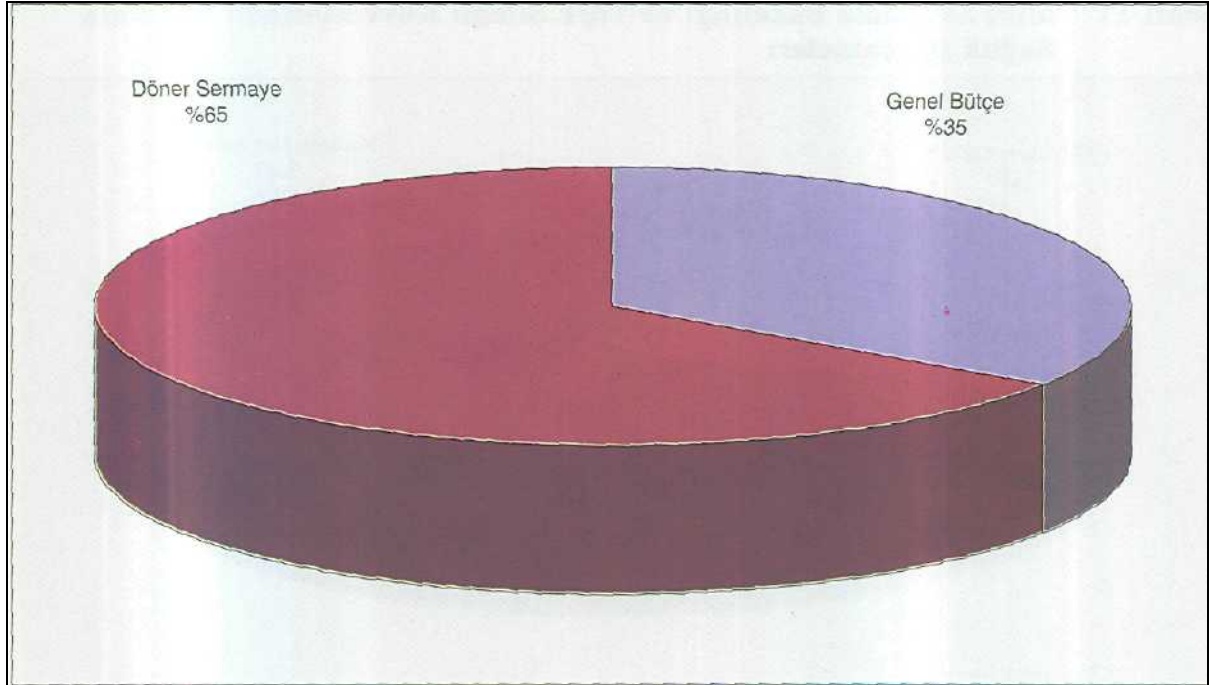
1998 Yılında mevcut 52 devlet üniversitesine⁷ bağlı tüm tıp, diş hekimliği ve eczacılık fakülteleri ile hemşirelik yüksekokulları ve sağlıkla ilişkili diğer tüm yüksek öğretim kurumlarında ve mediko-sosyal merkezlerinde yapılan sağlık harcamaları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19 Üniversitelerin Sağlık Harcamaları ve Kaynakları

FİNANSMAN KAYNAĞI	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Genel Bütçe	103.281.789	390,2	34,6	182,6	66,0
Döner Sermaye	195.412.416	738,3	65,4	149,0	46,3
TOPLAM	298.694.205	1.128,5	100,0	159,6	52,5

Buna göre üniversitelerin sağlık harcamaları 1997 yılına göre dolar bazında %52,5 oranında artarken döner sermaye harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı bir önceki yıla göre 2,8 puan geri gitmiştir.

Şekil 12 Üniversitelerin Sağlık Harcamaları ve Kaynakları

Üniversiteler tarafından yapılan toplam sağlık harcaması 298 694 205 milyon TL olup, bunun 103 281 789 milyon TL'si (%34,6) genel bütçe kaynaklı, 195 412 416 milyon TL'si de (%65,4) döner sermaye kaynaklıdır.

⁷Başkent Üniversitesi Hastane ve diğer sağlık harcamaları özel hastaneler bölümünde yer almıştır.

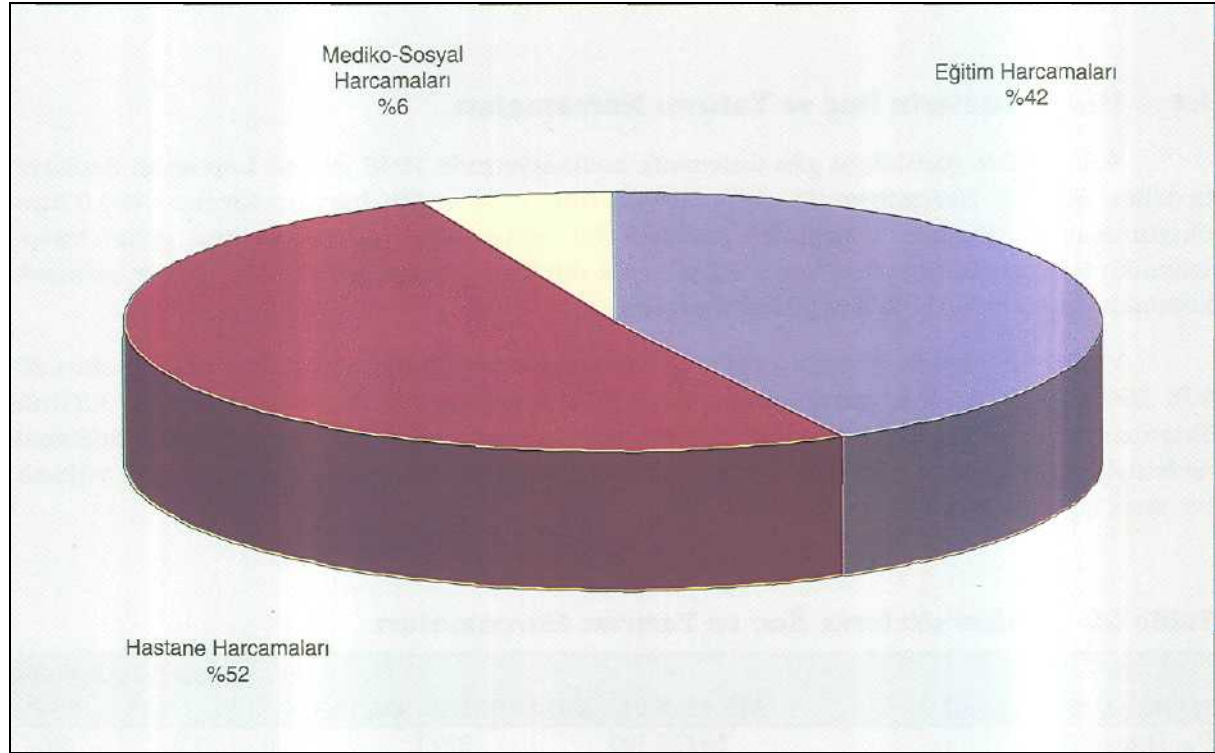
7.2. Üniversitelerin Genel Bütçe Harcamalarının Dağılımı

Genel bütçe kaynaklı harcamalara, başta hekim olmak üzere sağlık personeli yetiştirmek üzere yapılan her türlü eğitim harcamaları, tıp fakülteleri uygulama hastanelerine verilen ödenekler ve mediko-sosyal merkezlerinin harcamaları dahil olup, bunların dökümü Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20 Üniversitelerin Genel Bütçe Kaynaklı Harcamalarının Dağılımı

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Eğitim Harcamaları	43.712.606	165,1	42,3	121,3	30,0
Hastane Harcamaları	52.952.970	200,1	51,3	260,9	112,0
Mediko-Sosyal Harcamaları	6.616.213	25,0	6,4	211,5	83,0
TOPLAM	103.281.789	390,2	100,0	182,6	66,0

Şekil 13 Üniversitelerin Genel Bütçe Kaynaklı Harcamalarının Dağılımı

Üniversitelerin toplam 103 281 789 milyon TL'lik genel bütçe kaynaklı sağlık harcamasının %42,3'ü eğitim, %51,3'ü hastane ve %6,4'ü de mediko-sosyal harcamaları olarak gerçekleşmiştir.

7.3. Üniversitelerin Toplam Sağlık Harcamalarının Dağılımı

Üniversitelerin toplam sağlık harcamalarının eğitim, hastane ve diğer kalemlere göre dağılımı Tablo 21'de sunulmuştur⁸.

Tablo 21 Üniversitelerin Toplam Sağlık Harcamalarının Dağılımı

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Eğitim Harcamaları	43.712.606	165,1	14,6	121,3	30,0
Hastane Harcamaları	248.365.386	938,3	83,2	166,6	56,6
<i>Genel Bütçe</i>	52.952.970	200,1	17,7	260,9	112,0
<i>Döner Sermaye</i>	195.412.416	738,3	65,4	149,0	46,3
Mediko-Sosyal Harcamaları	6.616.213	25,0	2,2	211,5	83,0
TOPLAM	298.694.205	1.128,5	100,0	159,6	52,5

Üniversitelerin 298 694 205 milyon TL olan toplam sağlık harcamalarının %83,2'si hastane, %14,6'sı eğitim ve %2,2'si de mediko-sosyal hizmetler için yapılmıştır.

7.4. Üniversitelerin İlaç ve Yatırım Harcamaları

Tablo 22'de görüldüğü gibi üniversite hastanelerinde 1998 yılında harcanan ilaçların bedelleri 60 652 100 milyon TL olup, toplam üniversite sağlık harcamalarının %20,3'ünü oluşturmuştur. Burada belirtilmesi gereken bir nokta, ilaç harcamalarının genel bütçe kaynaklı harcamalar içindeki oranı %2 gibi çok düşük bir değer gösterirken, döner sermaye kaynaklı harcamalarda %30'a yükselmektedir.

Yine aynı tabloda görüldüğü gibi, genel bütçe kaynaklı toplam yatırım harcamaları 20 975 100 milyon TL olup, genel bütçe kaynaklı üniversite sağlık harcamalarının %20,3'ünü oluşturmaktadır. Ancak 1998 yılı yatırım harcamaları, yeni tıp fakültelerinin açılması nedeniyle 1997 yılında 925 629 milyon TL olan yatırım harcamalarına göre de çok yüksek bir artış kaydetmiştir.

Tablo 22 Üniversitelerin İlaç ve Yatırım Harcamaları

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
İlaç Harcamaları	60.652.100	229,1	74,3	135,5	38,4
<i>Genel Bütçe</i>	2.028.375	7,7	2,5	-8,0	-45,9
<i>Döner Sermaye</i>	58.623.725	221,5	71,8	149,0	46,3
Yatırım Harcamaları	20.975.100	79,2	25,7	2141,8	1217,0
TOPLAM	81.627.200	308,4	100,0	205,9	79,7

⁸ Üniversitelerin sağlık harcamalarının dağılımında tüm uygulama hastanelerinin genel bütçe ve döner sermaye harcamaları hastane gideri, mediko-sosyal giderleri mediko-sosyal harcamaları, bunun dışında kalan genel bütçe harcamaları da eğitim giderleri olarak kabul edilmiştir.

8. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN (KİT) SAĞLIK HARCAMALARI

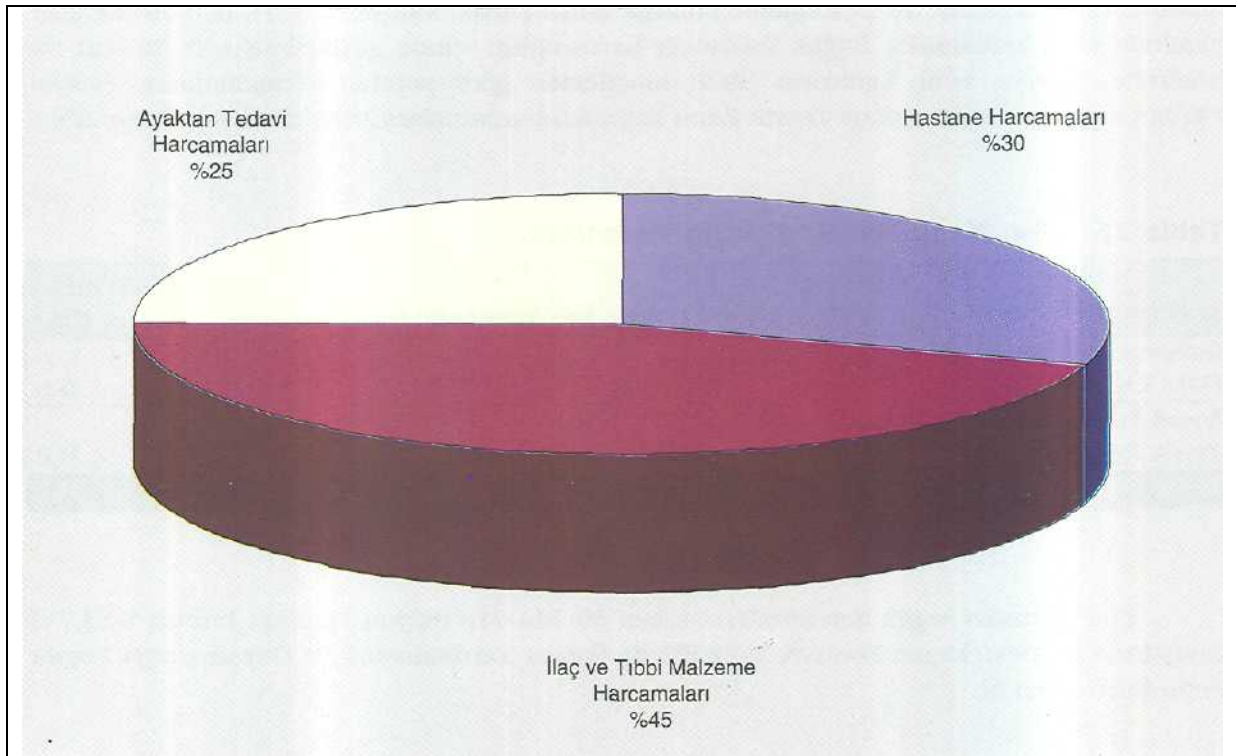
Türkiye'de mevcut KİT'lerin 1998 yılında yapmış oldukları toplam sağlık harcamaları Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Raporları verilerine göre 61 465 391 milyon TL'dir. Ancak bu kurumlara ait sağlık harcamaları hesaplamalarında Vakıflar Bankası, Emlak Bankası, ağır sanayi ve otomotiv sektöründe faaliyet gösteren bir kısım kuruluşlar ile ilgili veriler elde edilememiştir. Bu nedenle bu kuruluşlarla ilgili veriler benzer kuruluşların "personel başına yapmış oldukları sağlık harcamaları" kriter alınarak tahmin edilmiştir⁹.

KİT sağlık harcamalarının Tablo 23'de verildiği gibi yaklaşık %30'u hastane, %45'i ilaç ve tıbbi malzeme ve %25'i de ayaktan tedavi masraflarından oluşmuştur.

Tablo 23 *KiT'lerin Sağlık Harcamalarının Dağılımı*

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Harcamaları	18.439.617	69,7	30,0	84,7	8,5
İlaç ve Tıbbi Malzeme Harcamaları	27.659.426	104,5	45,0	84,7	8,5
Ayaktan Tedavi Harcamaları	15.366.348	58,1	25,0	84,7	8,5
TOPLAM	61.465.391	232,2	100,0	84,7	8,5

Şekil 14 *KiT'lerin Sağlık Harcamalarının Dağılımı*

⁹ KİT'lerde çalışan toplam memur ve sözleşmeli personel sayısı 350 646 olup, bağımlıları ile birlikte toplam sayı 1 472 713 olarak alınmıştır (Kaynak: Başbakanlık YDK Raporları)

9. BELEDİYELERİN SAĞLIK HARCAMALARI

Belediyelerin kendilerine ait hastane ve diğer sağlık kuruluşları vasıtasıyla gerçekleştirmiş oldukları harcamalar 12 458 000 milyon TL dolayında olmuştur. Bu harcamaların %20'si yani 2 481 600 milyon TL'si hastane hizmetleri, %80'i yani 9 966 400 milyon TL'si de ilaç, tıbbi malzeme ve çeşitli şekillerde yapılan koruyucu ve ayaktan tedavi hizmetleri için yapılmıştır.

Tablo 24 Belediyelerin Sağlık Harcamaları

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Hastane Giderleri	2.491.600	9,4	20,0	89,9	11,5
Koruyucu ve Ayaktan Tedavi, İlaç, tıbbi malzeme	9.966.400	37,7	80,0	89,9	11,5
TOPLAM	12.458.000	47,1	100,0	89,9	11,5

10. FONLARDAN YAPILAN SAĞLIK HARCAMALARI

Türkiye'de sağlık harcamalarına finansman sağlayan iki önemli fon; Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizmetleri Vergisinin İhdası ile ilgili 3418 sayılı Kanun ile, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile oluşturulan Fonlardır. 3418 Sayılı Kanunla oluşturulan Geliştirme ve Destekleme Fonuna dayanılarak, kanunun 39/a maddesine göre yapılmış olan harcamalar Sağlık Bakanlığı harcamaları içinde gösterilmiş olduğu için bu bölümde, sadece aynı kanunun 39/b maddesine göre yapılan harcamalarla, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklı harcamalara yer verilmiştir (Tablo 25).

Tablo 25 Fon Kaynaklı Sağlık Harcamaları

FON ÇEŞİDİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Geliştirme ve Destekleme Fonu (3418 S.K. md.39/b)	15.760.383	59,5	22,7	107,0	21,6
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (3294 S.K.)	53.584.530	202,4	77,3	133,2	37,0
TOPLAM	69.344.913	262,0	100,0	126,7	33,2

Fon kaynaklı sağlık harcamaları toplam 69 344 913 milyon TL olup, bunun %22,7'si Geliştirme ve Destekleme Fonu ve %77,3'ü de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu harcamasıdır.

11. KAMU SEKTÖRÜ TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI

11.1. Kamu Sektörü Toplam Sağlık Harcamaları ve GSMH İçindeki Payı

Ayrıntıları önceki bölümlerde verilmiş olan kamu kurum ve kuruluşlarının yapmış oldukları sağlık harcamalarının toplam tutarı ve toplam harcamalar içindeki oranları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26 Kamu Sektörü Toplam Sağlık Harcamalarının Kurumlara Göre Dağılımı

KURUMLAR	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Sağlık Bakanlığı	656.984.063	2.482	30	94,3	14,1
Sosyal Sigortalar Kurumu	406.180.435	1.535	18	103,9	19,8
Üniversiteler	298.694.205	1.128	14	159,6	52,5
Diğer Bakanlıklar	168.316.000	636	8	65,7	-2,7
MSB ve TSK	133.965.000	506	6	115,4	26,5
Emekli Sandığı	187.040.519	707	9	124,2	31,7
BAĞ-KUR	201.254.100	760	9	269,3	116,9
KİT	61.465.391	232	3	84,7	8,5
Belediyeler	12.458.000	47	1	89,9	11,5
FON	69.344.913	262	3	126,7	33,2
TOPLAM	2.195.702.626	8.295,2	100	114,3	25,9
Çift Sayıma Giren Hastane Harcamaları Payı	308.593.458	1.165,8		112,3	24,7
TKSH	1.887.109.168	7.129,4			
Kamuya Yapılan Cepten Ödeme	72.585.071	274,2		373,8	178,3
Kamu Kaynaklı TKSH	1.814.524.097	6.855		110,1	23,4
Net TKSH/GSMH (%)	3,42				

1998 Yılı kamu sağlık harcamaları 2 195,7 trilyon TL dolayında olup, bunun yaklaşık 657 trilyon TL'si (%30) Sağlık Bakanlığı; 406,2 trilyon TL'si (%18) SSK; 298,7 trilyon TL'si (%14) üniversiteler; 168,3 trilyon TL'si (%8) diğer bakanlıklar; 134 trilyon TL'si (%6) Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri; 187 trilyon TL'si (%9) Emekli Sandığı; 201,3 trilyon TL'si (%9) BAĞ-KUR; 61,5 trilyon TL'si (%3) KİT'ler; 69,3 trilyon TL'si (%3) FON'lar ve 12,5 trilyon TL'si de (%1) belediyelerce gerçekleştirilmiştir.

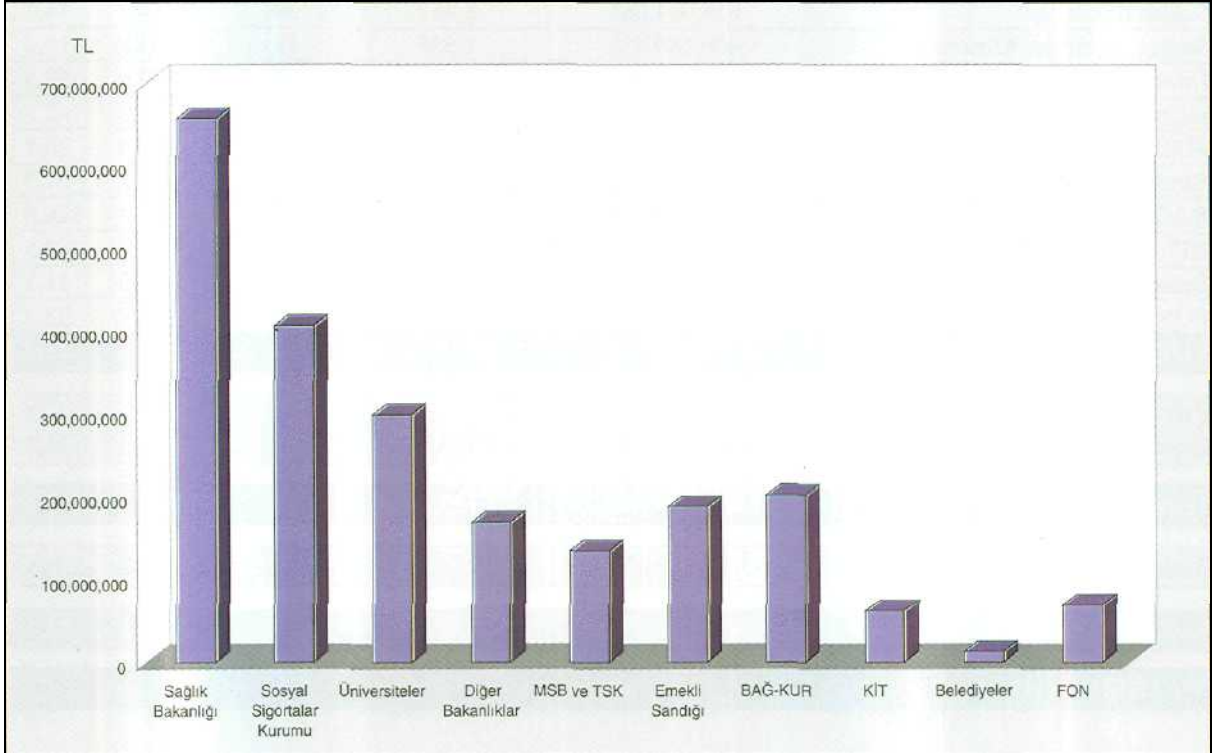
Toplam Kamu Sağlık Harcamalarının (TKSH), GSMH içindeki oranı ise,

$$\text{TKSH} / \text{GSMH} = 2\ 195\ 702\ 658 / 53\ 012\ 781\ 000 = \%4,1\text{'dir.}$$

Görüldüğü gibi, Türkiye'de 1998 yılında kamu kesiminin gerçekleştirmiş olduğu sağlık harcamalarının GSMH'ya oranı %4,1 dolayında olmuş ve 1997 Yılında %3,4 olan orana göre %0,7 oranında bir artış göstermiştir. Bu artıştaki en önemli pay, 1998 yılı harcamalarını, 1997 yılı harcamalarına göre yaklaşık dört kat arttırmış olan BAĞ-KUR'a aittir.

Ancak burada Őu noktayı da dikkatlice vurgulamak gerekmektedir: Devlet hastaneleri ve üniversite hastaneleri döner sermayelerine, SSK, Emekli Sandığı, BAĞ-KUR, KİT, Diğer Bakanlıklar gibi tüm resmi kurumlar tarafından ödenmiş olan 308 593 458 milyon TL ile özel harcamalar şeklinde kişilerce ödenmiş olan 72 585 071 milyon TL'den oluşan toplam 381 178 529 milyon TL'nin çift sayımının Önlenmesi için toplam kamu sağlık harcamalarından bu miktarın düşülmesi icap eder. Bu durumda toplam kamu sağlık harcamalarının 1 814 524 097 milyon TL, bunun GSMH'ye oranının da %3,42 dolayında olduğu gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Şekil 15 Kamu Sektörü Toplam Sağlık Harcamalarının Kurumlara Göre Dağılımı

11.2. Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarının Dağılımı

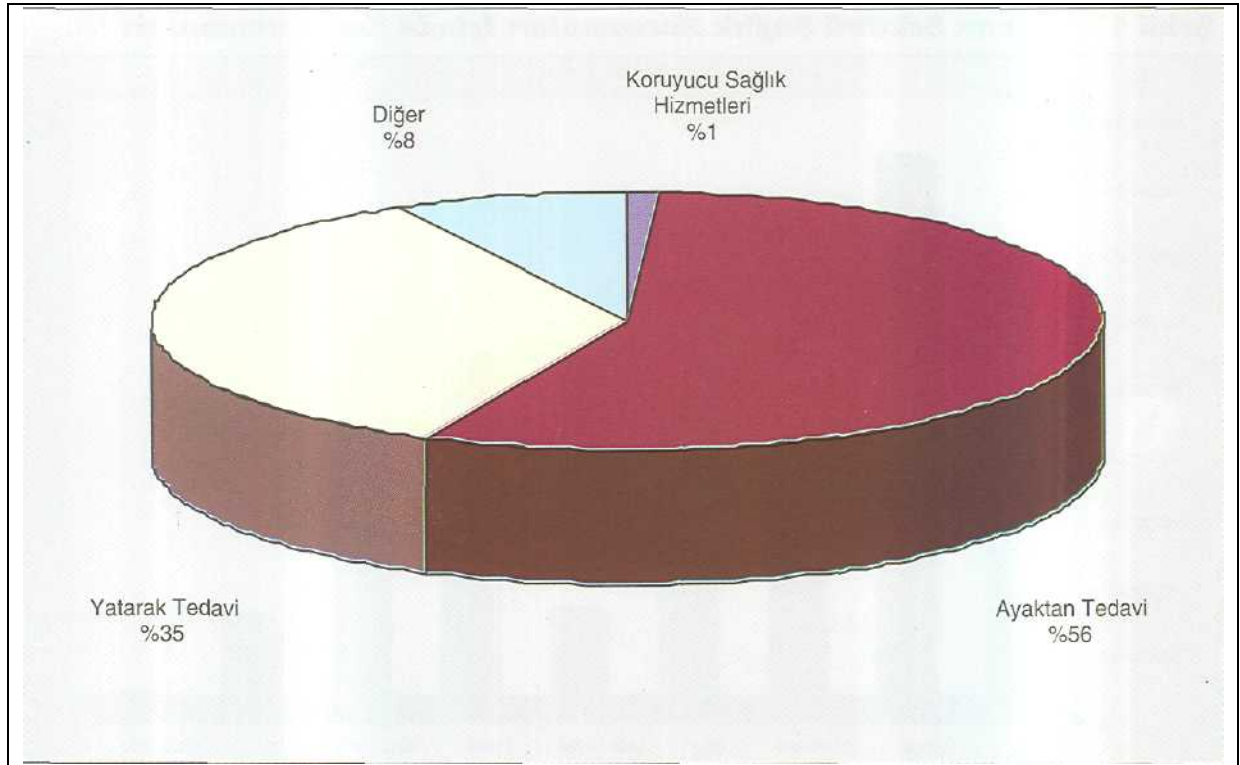
Tablo 27'de verildiği gibi, kamu sektörü toplam sağlık harcamalarının 1 068,4 trilyon TL'si (%57) ayakta tedavi hizmetleri, 652,5 trilyon TL'si (%35) yatarak tedavi hizmetleri harcamaları ve 146,4 trilyon TL'si de (%8) diğer harcamalar (eğitim, yönetim) şeklinde gerçekleşmiştir.

19,7 trilyon TL ile koruyucu sağlık hizmetlerinin kamu sektörü toplam sağlık harcamaları içindeki %1'lik payı dikkat çekicidir.

Tablo 27 Kamu Sektörü Toplam Sağlık Harcamalarının Dağılımı

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)
Koruyucu Sağlık Hizmetleri	19.741.026	74,6	1
Ayaktan Tedavi	1.068.418.721	4.036,4	57
Yatarak Tedavi	652.549.243	2.465,3	35
Diğer	146.400.178	553,1	8
TOPLAM	1.887.109.168	7.129,4	100

Şekil 16 Kamu Sektörü Toplam Sağlık Harcamalarının Dağılımı

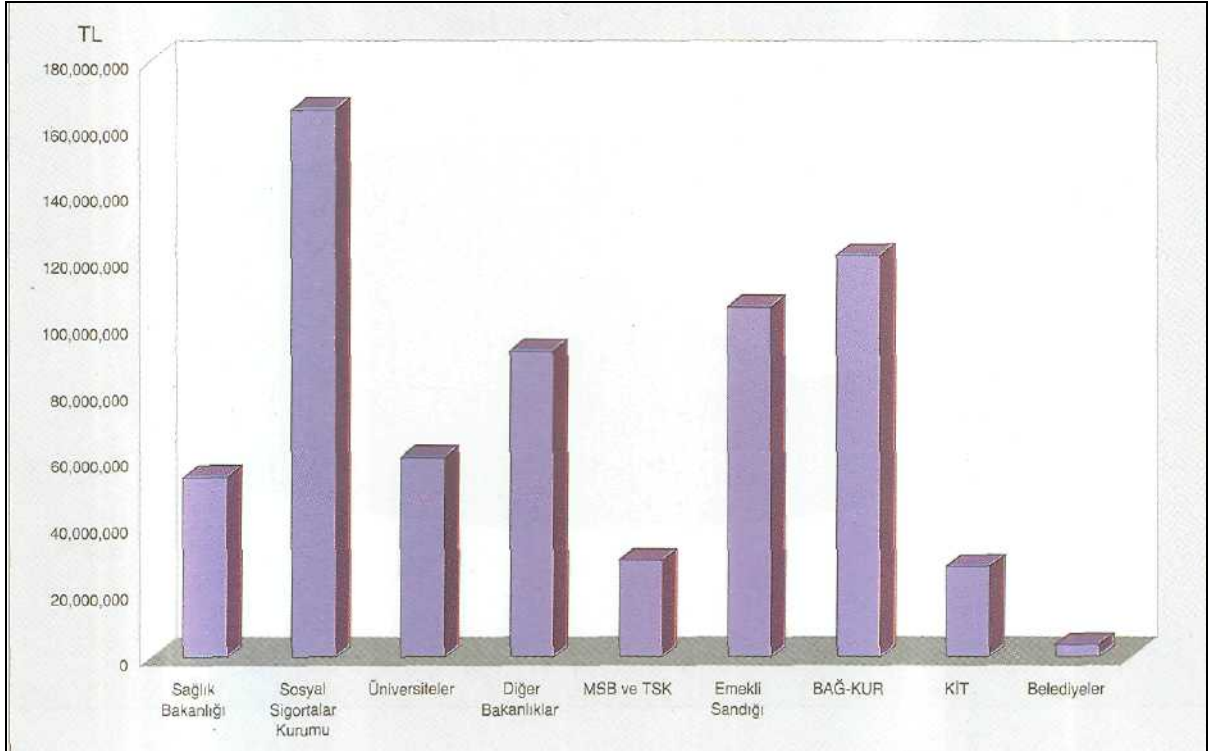
11.3. Kamu Sektörü Sağlık Harcamaları İçinde İlaç Harcamaları

İlaç ve benzeri tıbbi malzemelerin kamu sektörü sağlık harcamaları içindeki yeri ve kurumlara göre dağılımı Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28 Kamu Sektörü Sağlık Harcamaları İçinde İlaç Harcamaları

KURUMLAR	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Sağlık Bakanlığı	54.680.422	206,6	8	120,7	29,6
Sosyal Sigortalar Kurumu	165.584.487	625,6	25	129,3	34,7
Üniversiteler	60.652.100	229,1	9	135,5	38,4
Diğer Bakanlıklar	92.573.800	349,7	14	65,7	-2,7
MSB ve TSK	29.472.300	111,3	4	115,4	26,5
Emekli Sandığı	106.044.190	400,6	16	121,6	30,2
BAĞ-KUR	121.416.500	458,7	18	386,2	185,7
KİT	27.659.426	104,5	4	84,7	8,5
Belediyeler	3.737.400	14,1	1	89,9	11,5
TOPLAM	661.820.625	2.500,3	100	134,6	37,8

Şekil 17 Kamu Sektörü Sağlık Harcamaları İçinde İlaç Harcamaları

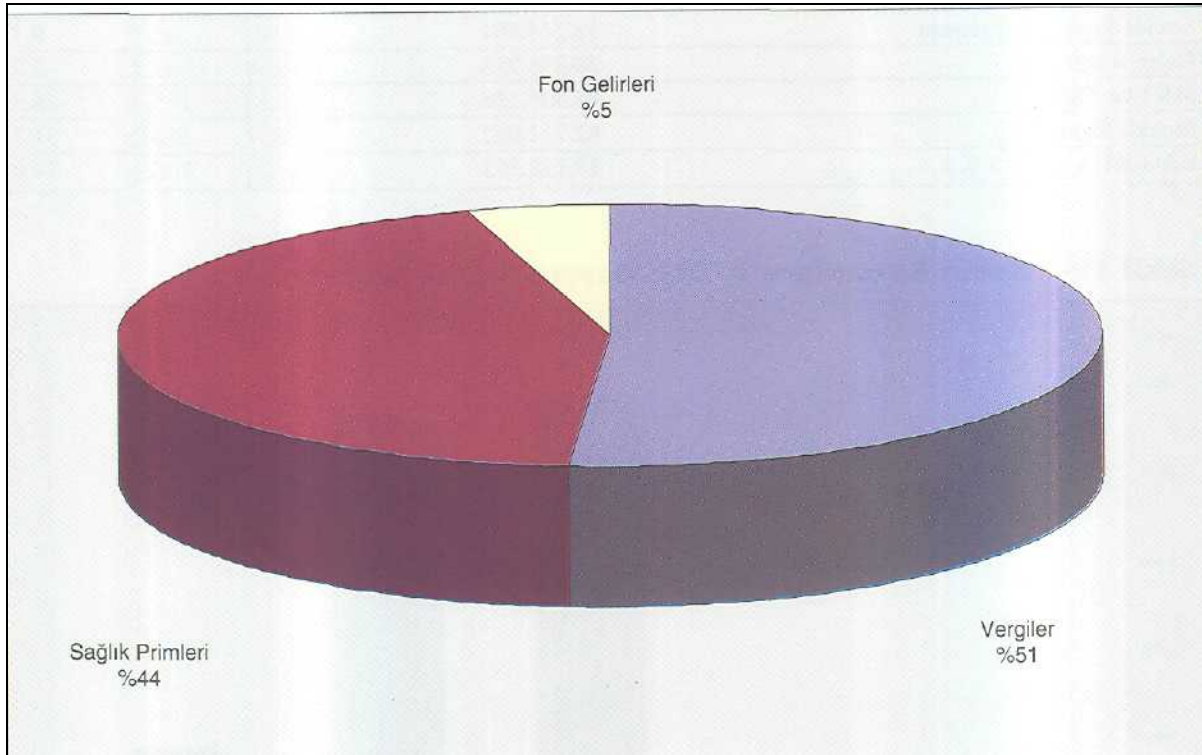
Toplam ilaç harcamaları 661,9 trilyon TL dolayında olup, bunun %25'ini SSK, %14'ü diğer bakanlıklar, %16'sını Emekli Sandığı, %9'unu üniversiteler, %4'ünü Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri, %8'ini Sağlık Bakanlığı, %18'ini BAĞ-KUR, %4'ünü KİT'ler ve %1'ini de belediyeler gerçekleştirmiştir.

11.4. Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarının Finansman Kaynakları

Tablo 29 Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarının Finansman Kaynakları

FİNANSMAN KAYNAĞI	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)
Vergiler	934.943.747	3.532,2	52
Sağlık Primleri	794.475.054	3.001,5	44
Fon Gelirleri	85.105.296	321,5	5
TOPLAM	1.814.524.097	6.855,2	100

Şekil 18 Kamu Sektörü Sağlık Harcamalarının Finansman Kaynakları

Tablo 29'da görüldüğü gibi, kamu kaynaklı toplam kamu sağlık harcamalarının %52'si vergi gelirleri, %44'ü sağlık prim gelirleri, %5'i de fon gelirleri ile finanse edilmiştir. Ancak burada Emekli Sandığı sağlık harcamalarının "sağlık primi" adı altında prim toplamamasına rağmen Emekli Sandığı sağlık harcamalarının prim gelirleriyle finanse edildiğinin kabulünü belirtmek gerekir. Ayrıca BAĞ-KUR sağlık harcamaları açığının da vergilerle finanse edildiği varsayılmıştır.

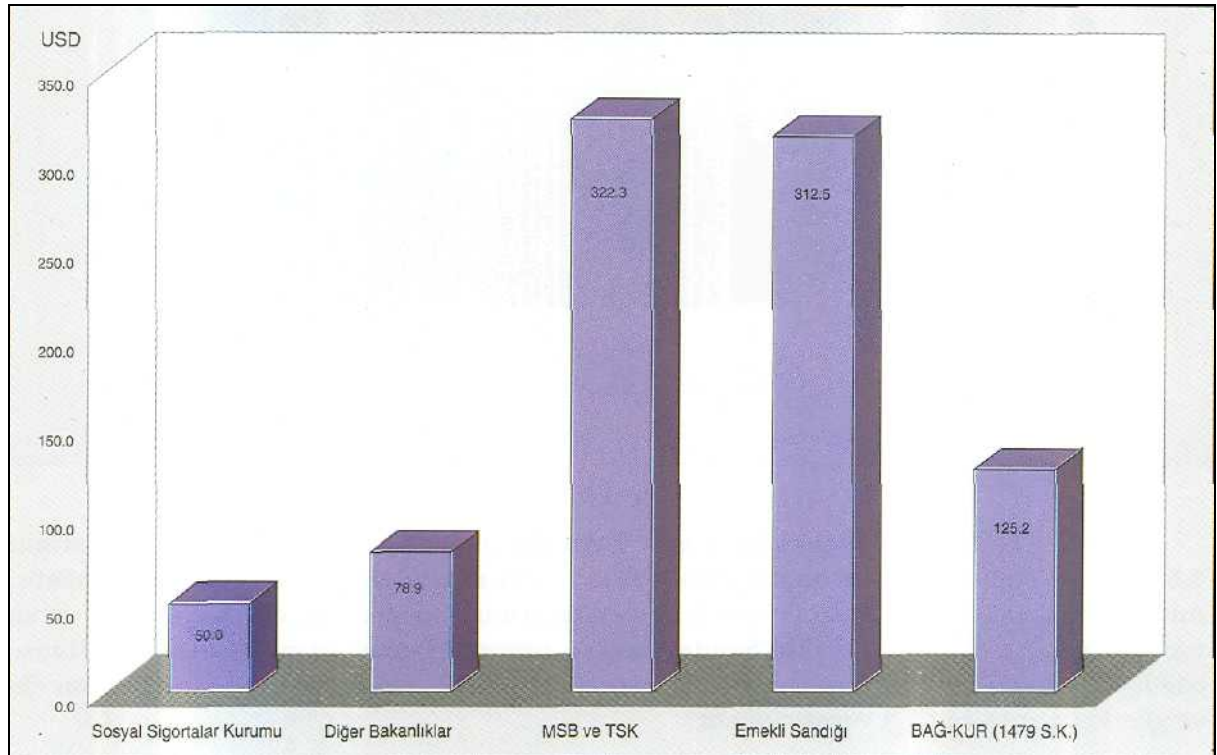
11.5. Kamu Kurumlarının Kişi Başına Sağlık Harcamaları

Türkiye'de kişi başına düşen sağlık harcaması, Tablo 30'da verildiği gibi, kurumlar arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Şöyle ki; Emekli Sandığında kişi başına ortalama olarak yılda 82 722 932 TL'lik sağlık harcaması yapılırken, Silahlı Kuvvetler mensubu için 85 306 128 TL, memurlar için 20 876 758 TL, SSK mensupları için 13 244 494 TL, BAĞ-KUR mensupları için de 1479 sayılı kanuna göre sigortalı olan ve fiilen sağlık yardımlarından yararlanma hakkına sahip olan sigortalılar üzerinden yapılan hesaplarla 33 138 262 TL harcanmıştır.

Tablo 30 Kamu Kurumlarının Kişi Başına Sağlık Harcamaları¹⁰

KURUMLAR	TL	USD	97/98 DEĞİŞİM (%)	
			TL	USD
Sosyal Sigortalar Kurumu	13.244.494	50,0	86,7	9,7
Diğer Bakanlıklar	20.876.758	78,9	65,7	-2,7
MSB ve TSK	85.306.128	322,3	115,4	26,5
Emekli Sandığı	82.722.932	312,5	124,2	31,7
BAĞ-KUR(1479S.K.)	33.138.262	125,2	196,2	74,0

Şekil 19 Kamu Kurumlarının Kişi Başına Sağlık Harcamaları¹⁰

¹⁰ Kişi başına sağlık harcamalarının hesaplanmasında çeşitli kurumlara ait sağlık hizmeti alan nüfus;

Bakanlıklarda çalışan memur ve bağımlıları: 8 062 363 (Kaynak: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü)

MSB ve TSK; 1 570 403 (Kaynak: MSB verileri)

SSK'lılar için kişi başına sağlık harcaması hesaplanmasında genel yönetim giderleri ve yatırım harcamaları dahil edilmemiştir.

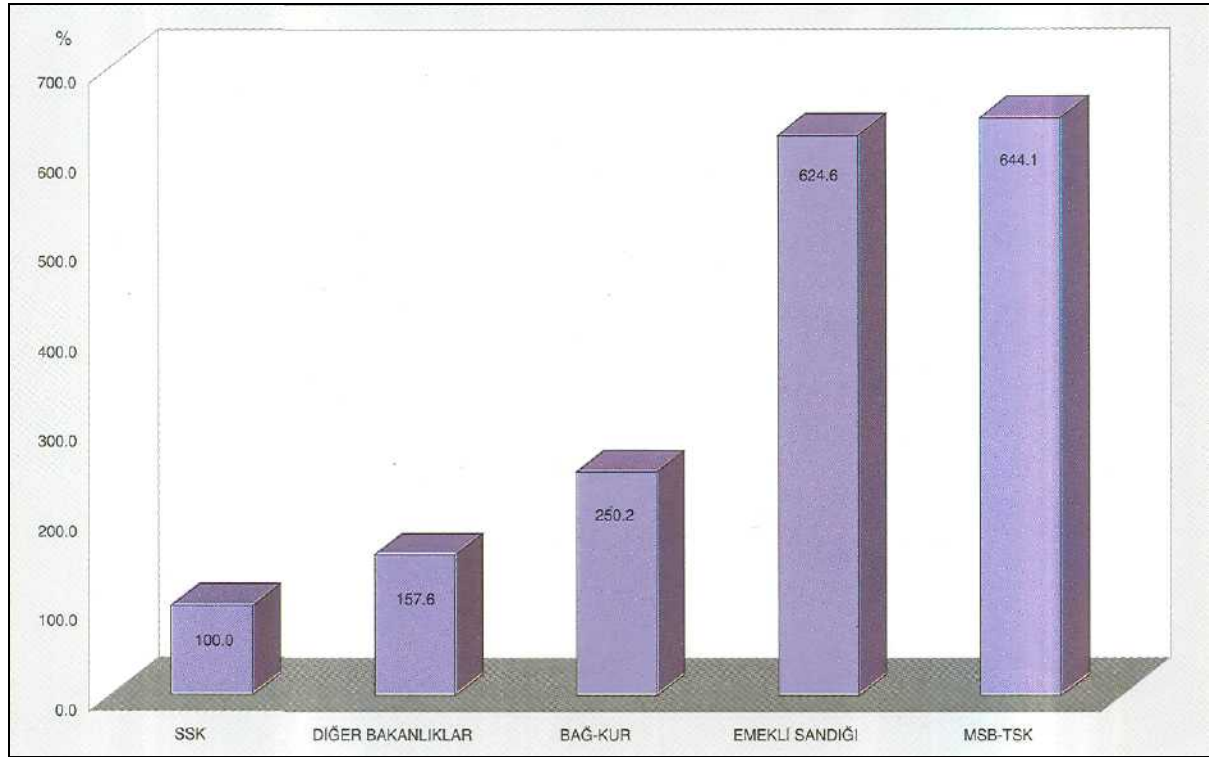

En az harcama yapan kurum olan SSK'nın kişi başına yaptığı sağlık harcamasının "100" olarak kabul edilmesi halinde, diğer kurumların harcamalarının karşılaştırmalı durumu Tablo 31'de görülmektedir.

Tablo 31 *Kamu Kurumlarının Kişi Başına Sağlık Harcamalarının Birbirleriyle İndeks Bazında Karşılaştırılması*

SSK	DiĞER BAKANLIKLAR	BAĞ-KUR	EMEKLİ SANDIĞI	MSB-TSK
100,0	157,6	250,2	624,6	644,1

Şekil 20 *Kamu Kurumlarının Kişi Başına Sağlık Harcamaları*

II. ÖZEL SEKTÖR SAĞLIK HARCAMALARI

1. ÖZEL HASTANE HARCAMALARI

Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 1998 yılında özel hastanelerin toplam yatak sayısı şöyledir:

Tablo 32 Özel Hastane Yatak Sayısı

MÜLKİYET	HASTANE SAYISI	ORAN (%)	YATAK SAYISI	ORAN (%)
Şahıs	189	89	8.754	78
Dernek + Vakıf	14	7	1.213	11
Yabancı	5	2	320	3
Azınlık	4	2	934	8
TOPLAM	212	100	11.221	100

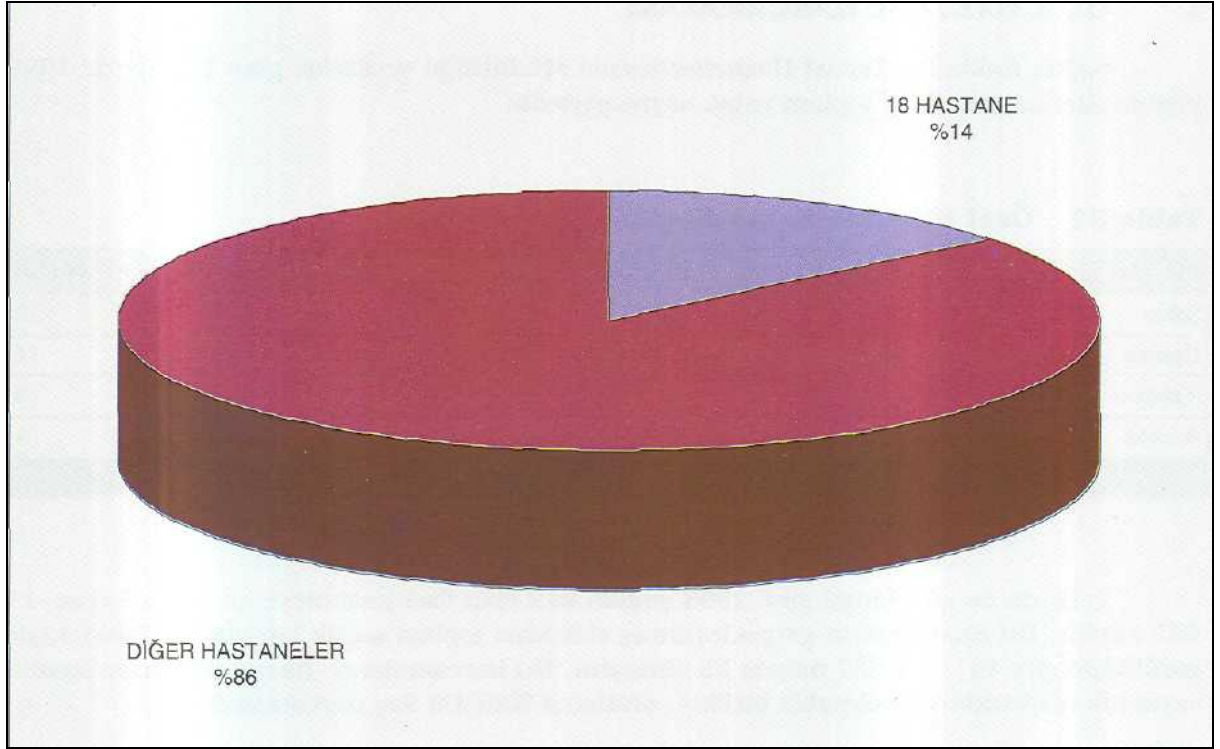
Tabloda da görüldüğü gibi, 1998 yılında 212 olan özel hastaneye ait yatak sayısı, 11 221 adettir. Bu Hastanelerin gerçekleştirmiş oldukları toplam sağlık harcaması Tablo 33'de görüldüğü gibi 101 464 257 milyon TL olmuştur. Bu harcamaların -hastaneler arası önemli sayılabilecek farklılıklar olmakla birlikte- ortalama %29,4'ü ilaç harcamasıdır.

Tablo 33 Özel Hastane Sağlık Harcamaları

	YATAK SAYISI	ORAN (%)	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)
18 HASTANE	1.578	14	50.137.966	189,4	49
DİĞER HASTANELER	9.643	86	51.326.291	193,9	51
TOPLAM	11.221	100	101.464.257	383,3	100

Burada vurgulanması gerekli bir nokta, hastaneler arasında harcama miktarı açısından çok önemli farkların olmasıdır. Şöyle ki, 750 milyar TL'nin üzerinde harcama gerçekleştiren ve 1 578 yatakla toplam özel hastane yataklarının sadece %14,1'ini oluşturan 18 adet hastane 50 137 966 milyon TL ile toplam özel hastane harcamalarının %49,4'ünü gerçekleştirmişlerdir. Geriye kalan ve toplam özel yatakların %85,9'luk bölümünü oluşturan 194 hastanenin gerçekleştirdiği sağlık harcaması ise %50,6'dır.

Şekil 21 Özel Hastane Sağlık Harcamaları

Özel hastanelerin yatak başına gerçekleştirmiş oldukları yıllık ortalama brüt harcama ise 9 042 354 bin TL/YIL olmuştur.

¹¹ Bu hastaneler: Güven, GOP İstanbul, Başkent, Bayındır Tıp Merkezi, Adana Seyhan, Sevgi İstanbul Sefaköy, Akdeniz Sağlık Vakfı, İstanbul Anadolu Yaşam, İstanbul Acıbadem, İstanbul Academic Hospital, Denizli Özel Şifa, Denizli ER-PA, Ankara Çankaya, İzmir Ege Sağlık, İstanbul Özel Marmara, İstanbul Kadıköy Şifa ve ismini açıklamayan bir hastanedir.

2. ÖZEL HEKİM MUAYENEHANELERİNDE YAPILAN SAĞLIK HARCAMALARI

2.1. Toplam Hekim Sayısı ve Dağılımı

Bu çalışmaya veri teşkil eden toplam hekim sayısı ve dağılımları aşağıdaki tablolarda görülmektedir.

Tablo 34 Toplam Uzman ve Pratisyen Hekim Sayısı

	SAYI	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)
UZMAN	32.310	39,4	3,6
PRATİSYEN	49.688	60,6	5,7
TOPLAM	81.998	100,0	4,9

1998 Yılında Türkiye'de mevcut toplam hekim sayısı **81 998** olup, bunun 32 310'u (%39,4) uzman, 49 6881 de (%60,6) pratisyen hekimdir.

Tablo 35 Hekimlerin Kamu-Özel Sektör Dağılımı

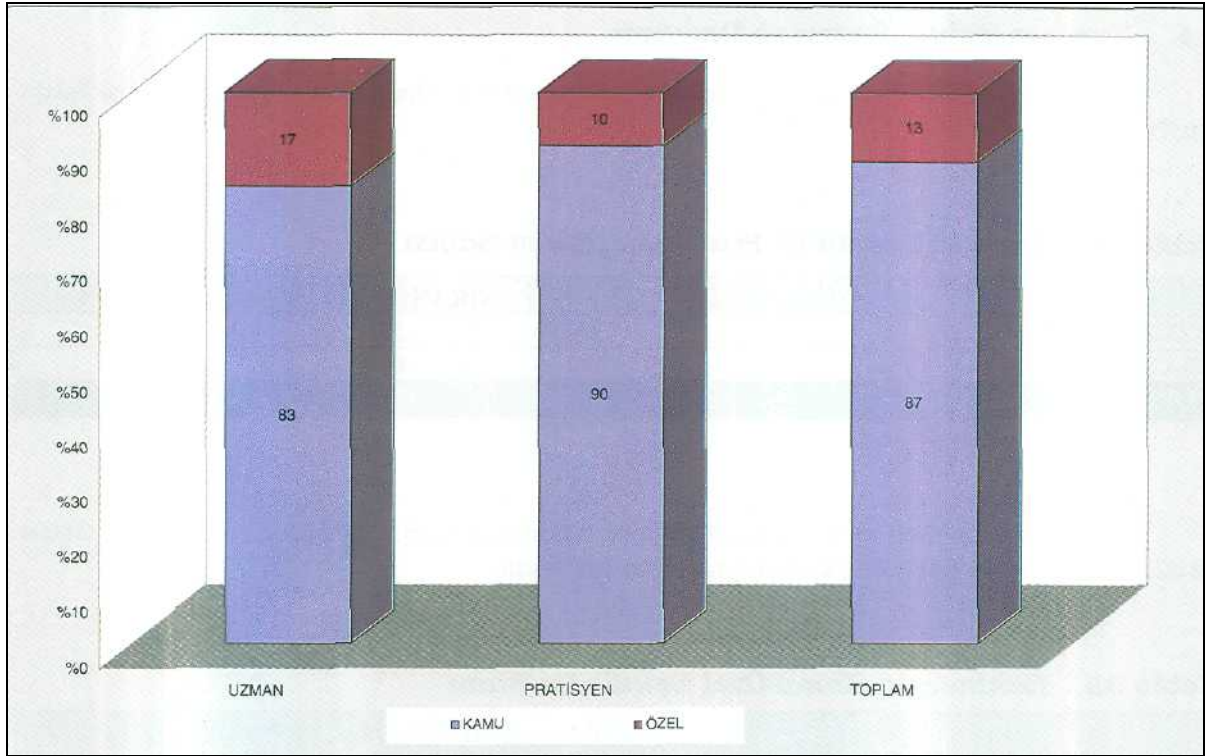
	SAYI	% DAĞILIM	97/98 DEĞİŞİM (%)
<i>Toplam Uzman</i>	<i>32310</i>	<i>100,0</i>	<i>3,6</i>
Kamu	26.778	82,9	7,9
Özel	5.532	17,1	-13,2
<i>Toplam Pratisyen</i>	<i>49688</i>	<i>100,0</i>	<i>5,7</i>
Kamu	44.900	90,4	4,9
Özel	4.788	9,6	13,7
TOPLAM	81998	100,0	4,9
Kamu	71.678	87,4	6,0
Özel	10.320	12,6	-2,5
GENEL TOPLAM	81.998		4,9

Tablo 35'de ayrıntılarıyla görüldüğü gibi, Türkiye'de hizmet veren hekimlerin büyük bir bölümü kamu sektöründe çalışmaktadır. Şöyle ki, 1998 yılında kamuda görevli hekimlerin sayısı 71 678 iken, özel çalışanların sayısı sadece 10 320'dir.

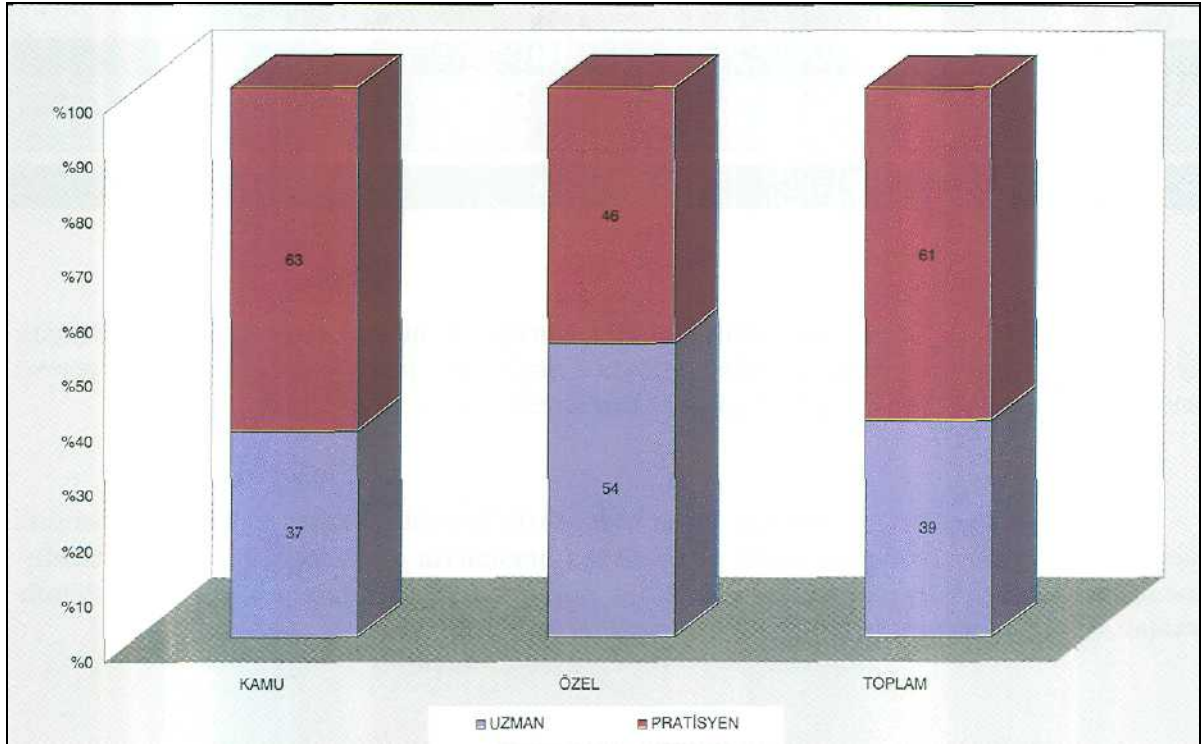
Öte yandan, yine tabloda açık bir şekilde görüldüğü gibi, uzman hekimlerin kamuda çalışma oranı yaklaşık olarak %82,9 ve pratisyen hekimlerin oranı ise %90,4 düzeyindedir. Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir nokta, bu tabloda kamuda çalışanlar içinde yeralan ve yarım gün (part-time) çalışanlar gösterilmemektedir.

Şekil 22 Hekimlerin Kamu-Özel Sektör Dağılımı

Şekil 23 Çalışma Şekillerine Göre Hekimlerin Uzman-Pratisyen Dağılımı

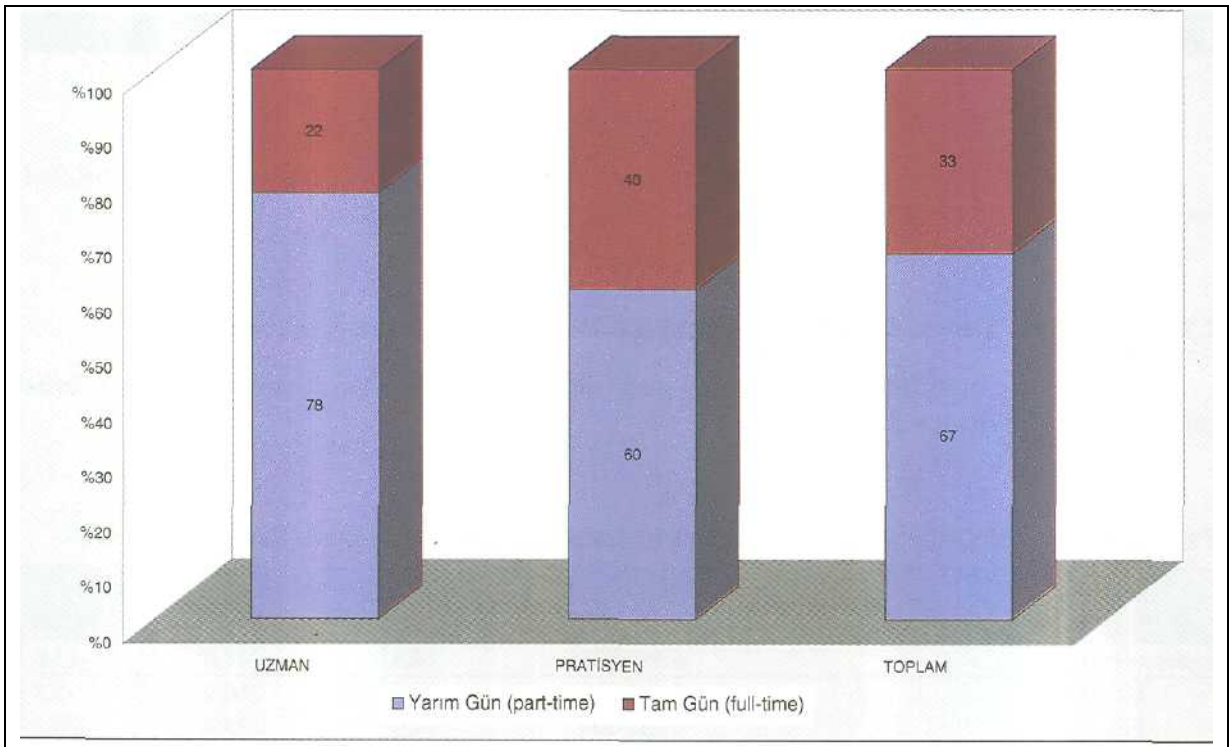

Araştırmadan çıkan sonuçlara göre kamuda çalışan hekimler içinde yer alan ve yarım gün (part-time) çalışan uzman ve pratisyen hekim sayısı da tablo 36'da görülmektedir.

Tablo 35 Kamuda Çalışan Hekimler İçinde Yarım Gün (part-time) Çalışanların Sayısı ve Dağılımı

ÇALIŞMA ŞEKLİ	UZMAN		PRATİSYEN		TOPLAM	
	SAYI	ORAN (%)	SAYI	ORAN (%)	SAYI	ORAN (%)
Yarım Gün (part-time)	20.780	78	26.940	60	47.720	67
Tam Gün (full-time)	5.998	22	17.960	40	23.958	33
TOPLAM	26.778	100	44.900	100	71.678	100

Şekil 24 Kamuda Çalışan Hekimlerin Yarım Gün (part-time) Çalışma Dağılımı

1998 Yılında 47 720 hekim, yani kamuda çalışan toplam 71 678 hekimin %67'si aynı zamanda özel, yani yarım gün (part-time) çalışırken; 23 958 hekim, diğer bir deyişle %33'ü tam gün (full-time) çalışmaktadır.

Yine araştırma bulgularına göre, yarım gün (part-time) çalışan hekimlerin uzman-pratisyen hekim arasındaki dağılımı da aynı tabloda görüldüğü gibidir. Şöyle ki; yarım gün (part-time) çalışan 47 720 hekimin 20 780'i (%43) uzman hekim, 26 940'ı da (%56) pratisyen hekimdir. Tam gün (full-time) çalışan 23 958 hekimin 5 998'i (%25) uzman hekim, 17 960'ı da (%75) pratisyen hekimdir. Diğer yandan, uzman hekimlerin %78'i, pratisyen hekimlerin de %60'ı hem kamuda hem de özel muayenehanelerinde çalışmaktadır.

Bu verilerin ışığında Türkiye'de hizmet veren hekimlerin özel, kamu sektöründeki yarım gün (part-time) ve tam gün (full-time) çalışma dağılımı Tablo 37'de görüldüğü gibi olmaktadır.

Tablo 37 Hekimlerin Özel, Yarım Gün (part-time) ve Tam Gün (full-time) Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

	SAYI	% DAĞILIM	97/98 DEĞİŞİM (%)
<i>Sadece Özel</i>	10.320	12,6	-2,5
Pratisyen	4.788	5,8	13,7
Uzman	5.532	6,7	-13,2
<i>Yarım Gün (part-time)</i>	47.720	58,2	-3,1
Pratisyen	26.940	32,9	-13,9
Uzman	20.780	25,3	15,8
<i>Tam Gün (full-time)</i>	23.958	29,2	30,3
Pratisyen	17.960	21,9	56,0
Uzman	5.998	7,3	-12,8
TOPLAM	81.998	100,0	4,9

Türkiye'de mevcut hekimlerin kamu hizmetinde %29,2'si tam gün (full-time), %58,2'si yarım gün (part-time) çalışırken, %12,6'sı da sadece özel çalışmaktadır.

2.2. Özel ve Yarım Gün (part-time) Çalışan Hekimlerin Gelirleri

Araştırma bulgularına göre, özel gelir elde eden hekimlerin yıllık ortalama brüt gelirleri Tablo 38'de görülmektedir.

Tablo 38 Özel Gelir Elde Eden Hekimlerin Yıllık Ortalama Brüt Gelirleri

ÇALIŞMA ŞEKLİ			97/98 DEĞİŞİM (%)	
	BİN TL	BİN USD	TL	USD
<i>Sadece Özel</i>	6.556.722	24,8	47,0	-13,6
Uzman	8.812.000	33,3	60,9	-5,5
Pratisyen	3.951.000	14,9	35,3	-20,5
<i>Yarım Gün (part-time)</i>	4.249.588	16,1	37,7	-19,1
Uzman	6.453.000	24,4	79,8	5,6
Pratisyen	2.550.000	9,6	-8,9	-46,5
Ortalama	4.659.816	17,6	40,0	-17,8

Sadece özel çalışan bir uzman hekimin 1998 yılı brüt geliri 8 812 milyon TL iken, yarım gün (part-time) çalışan bir uzman hekimin yıllık brüt geliri 6 453 milyon TL olmuştur. Buna karşılık, sadece serbest çalışan bir pratisyen hekimin yıllık brüt geliri 3 951 milyon TL iken, yarım gün (part-time) çalışan pratisyen hekimin yıllık brüt geliri 2 550 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2.3. Özel Hekim Sağlık Harcamaları

Yukarıda açıklanmış olan veriler ışığında, Türkiye'de yapılan özel hekim sağlık harcamaları Tablo 39'da görülmektedir.

Tablo 39 Özel Hekim Sağlık Harcamaları

ÇALIŞMA ŞEKLİ	MİLYON.TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Sadece Özel Çalışan	67.665.372	255,6	25,0	43,3	-15,8
Uzman	48.747.984	184,2	18,0	39,7	-18,0
Pratisyen	18.917.388	71,5	7,0	53,8	-9,6
Yarım Gün (part-time)	202.790.340	766,1	75,0	33,5	-21,6
Uzman	134.093.340	506,6	49,6	108,1	22,3
Pratisyen	68.697.000	259,5	25,4	-21,5	-53,9
GENEL TOPLAM	270.455.712	1.021,8	100,0	35,8	-20,2

1998 Yılında özel hekim sağlık harcaması 270 455 712 milyon TL olup, bunun 202 790 340 milyon TL'si yani %75'i yarım gün (part-time), 67 665 372 milyon TL'si yani %25'i de sadece özel çalışan hekimler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Öte yandan %75 olan yarım gün (part-time) çalışan hekim harcamalarının içinde uzman hekimlerin puanı, genel toplama göre %49,6 ve pratisyen hekimlerin puanı %25,4 iken; %25 olan sadece özel çalışan hekim harcamaları içinde uzman hekimlerin puanı yine genel toplama göre %18 ve pratisyen hekimlerin puanı %7 olmuştur.

3. ÖZEL DIŞ HEKİMİ MUAYENEHANELERİNDE YAPILAN SAĞLIK HARCAMALARI

3.1. Toplam Diş Hekimi Sayısı ve Özel Kamu Dağılımı

Bu araştırmaya evren oluşturan toplam diş hekimi sayısı ve çalışma durumu Tablo 40'da görülmektedir.

Tablo 40 Toplam Diş Hekimi Sayısı ve Özel-Kamu Dağılımı

	SAYI	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)
Kamu	3.968	33,0	1,7
Özel	8.056	67,0	1,8
TOPLAM	12.024	100,0	1,8

1998 Yılında toplam diş hekimi sayısı 12 024 olup, bunun 3 968'i yani %33'ü kamu sağlık sektöründe, 8 056'sı yani %67'si de Özel sektörde çalışmaktadır.

Kamu sektöründe çalışan diş hekimlerinin, araştırma verilerine göre yarım gün (part-time) ve tam gün (full-time) çalışma durumuna göre dağılımı ise Tablo 41'de görülmektedir.

Tablo 41 Kamuda Çalışan Diş Hekimlerinin Çalışma Şekillerine Göre Dağılımı

	SAYI	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)
Yarım Gün (part-time)	3968	100	1,7
Tam Gün (full-time)	0	0	0,0
TOPLAM	3968	100	1,7

3 968 Diş hekiminin 3 968'i yani %100'ünün de yarım gün (part-time) çalışmakta olduğu ortaya çıkmıştır.

Tamamen özel çalışan diş hekimleri yaklaşık %67 gibi çok yüksek bir oran gösterirken, kamuda tam gün (full-time) çalışan bulunmamakta, toplam diş hekimlerinin %33'lük bir bölümü ise yarım gün (part-time) çalışmaktadır.

3.2. Diş Hekimi Sağlık Harcamaları

Araştırma sonuçlarına göre, diş hekimlerinin çalışma durumlarına göre yıllık ortalama brüt gelirleri Tablo 42'de görülmektedir.

Tablo 42 Diş Hekimi Brüt Gelirleri

ÇALIŞMA ŞEKLİ			97/98 DEĞİŞİM (%)	
	TL	USD	TL	USD
Sadece Özel Çalışan	7.701.000	29,1	86,7	9,7
Yarım Gün (part-time)	4.385.000	16,6	52,8	-10,2
Ortalama	6.606.698	25,0	78,1	4,6

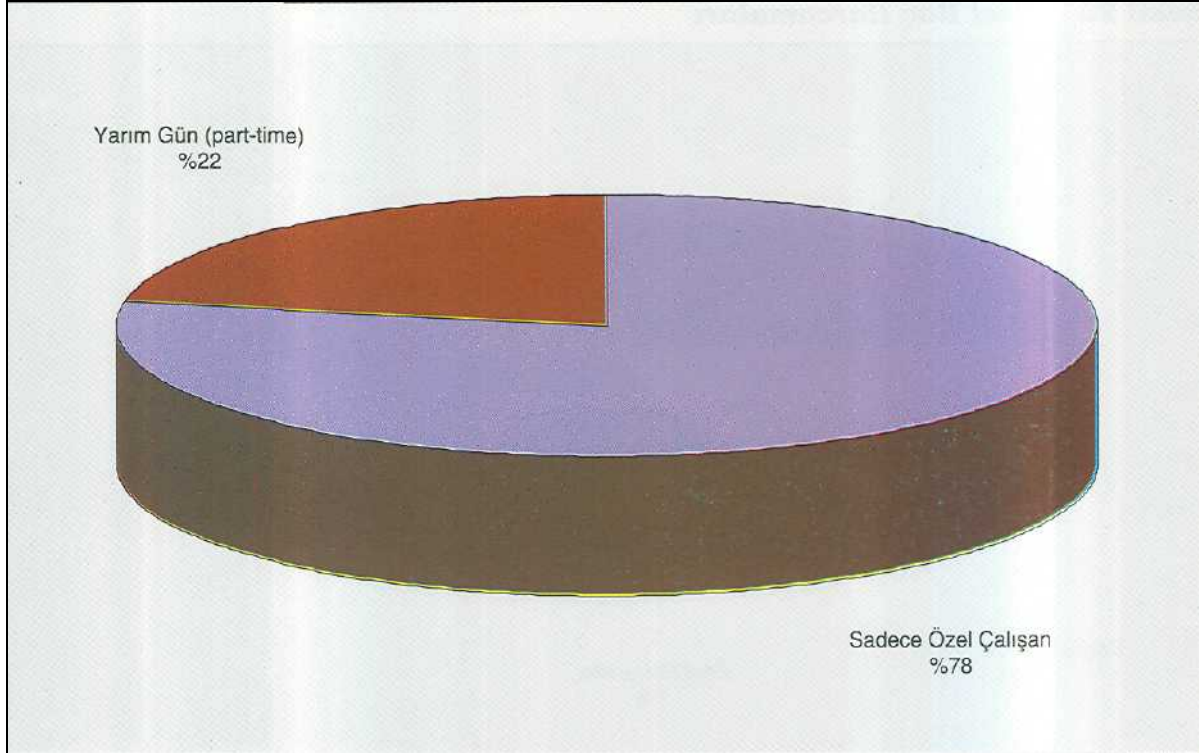
Bu verilerin ışığında hesaplanan diş hekimini özel sağlık harcamaları da şoyledir:

Tablo 43 *Özel Diş Hekimi Sağlık Harcamaları*

ÇALIşMA ŞEKLİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEğİŞİM (%)	
				TL	USD
Sadece Özel Çalışan	62.039.256	234,4	78	90,1	11,7
Yarım Gün (part-time)	17.399.680	65,7	22	55,5	-8,6
TOPLAM	79.438.936	300,1	100	81,3	6,5

1998 Yılında özel diş hekimlerinin gerçekteşirmiş oldukları toplam sağlık harcaması 79 438 936 milyon TL olup; bunun %78,1'i sadece özel çalışın, %21,9'u dayarım gün (part-time) çalışın diş hekimini harcamalarından oluşmaktadır.

Şekil 25 *Özel Çalışın Diş Hekimlerinin Yarım Gün (part-time) ve Sadece Özel Çalışınlarına Göre Dağılımı*

4. ÖZEL İLAÇ HARCAMALARI

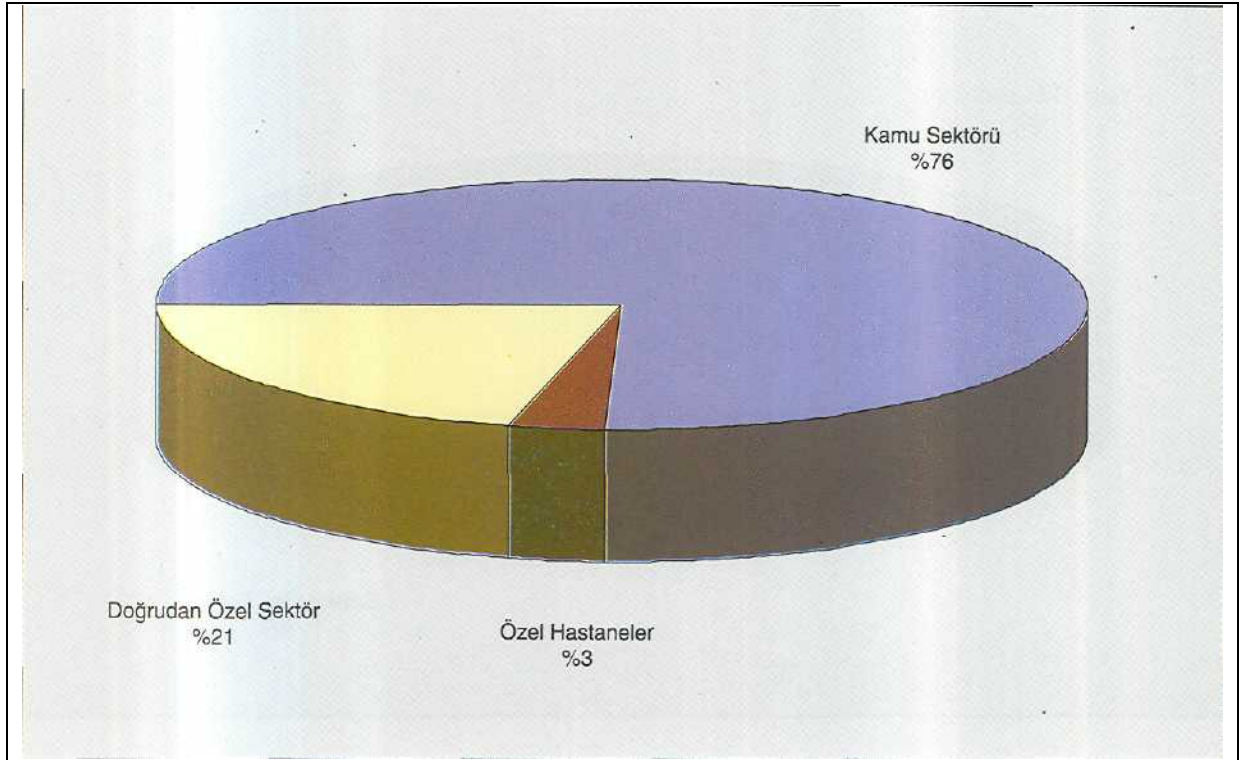
Eczaneler aracılığıyla özel kişi veya kurumlara direkt satış, diğer bir deyişle cepten ödeme yoluyla gerçekleştirilen ilaç harcamalarının hesaplanmasında kullanılan yöntem, araştırmanın metodoloji kısmında da belirtildiği gibi, toplam ilaç üretim değerinden (perakende satış fiyatları), kamu kesimi ilaç harcamaları ile özel hastaneler ilaç harcamalarının düşülmesi suretiyle olmuştur.

Buna göre, Türkiye'de gerçekleştirilen toplam ilaç üretimi satış değeri ile bunun harcama sektörlerine dağılımı Tablo 44'te görüldüğü gibi olmuştur.

Tablo 44 Özel İlaç Harcamaları¹²

HARCAMA ŞEKLİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Kamu Sektörü	661.820.625	2.500,3	76	134,6	37,8
Özel Hastaneler	29.835.847	112,7	3	92,6	13,1
Doğrudan Özel Sektör	184.246.094	696,1	21	362,6	171,8
TOPLAM	875.902.566	3.309,1	100	159,6	52,5

Şekil 26 Özel İlaç Harcamaları

Toplam 875,9 trilyon TL'lik ilaç satışının %75,6'sı kamu sektörü, %3,4'ü özel hastaneler ve %21'i de eczanelerden kişilerce cepten ödeme şeklinde gerçekleştirilmiştir.

¹²Kaynak: "Türkiye İlaç İşverenleri Sendikası ve Sağlık Finansman Modeli" 2. Cilt. Sağlık Sigortası Komisyonu, Antalya, Mayıs-1995.

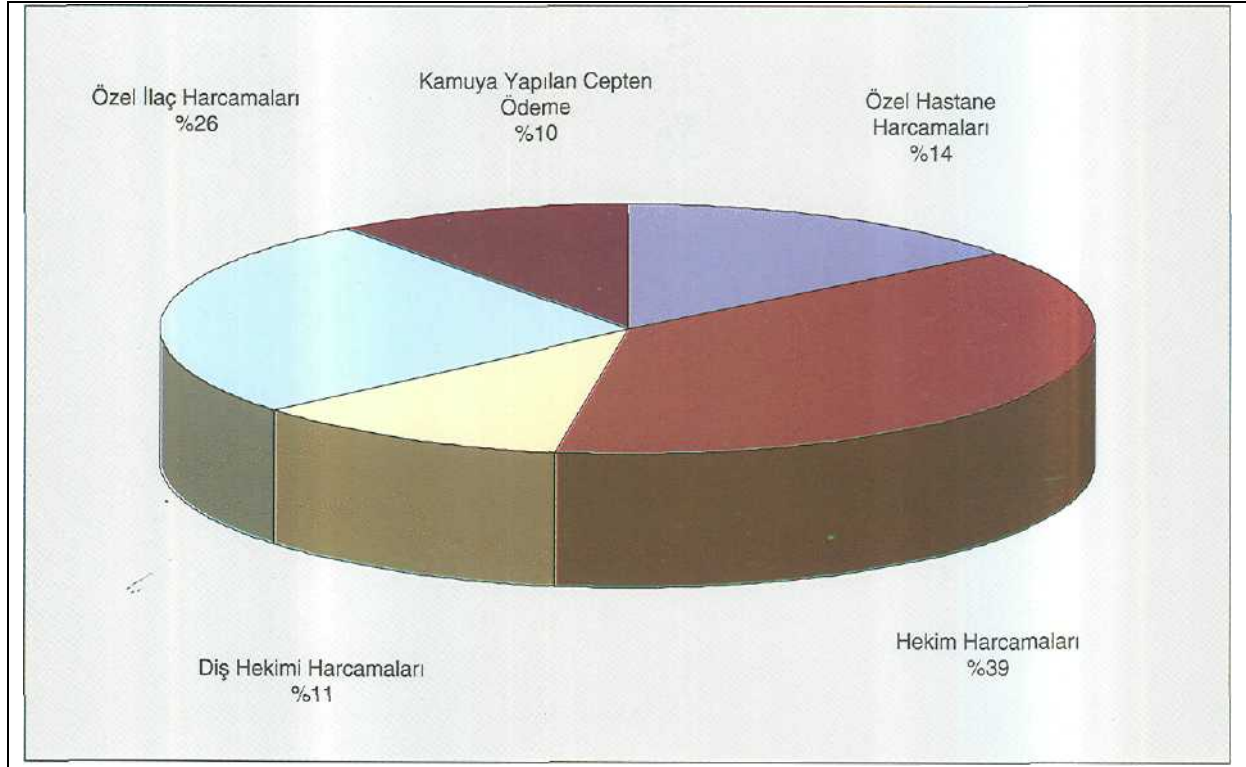
5. ÖZEL SEKTÖR TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI

Ayrıntıları önceki bölümlerde verilmiş olan özel sektör sağlık harcamalarının toplamı ve GSMH içindeki oranı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 45 Özel Sektör Toplam Sağlık Harcamaları ve GSMH İçindeki Oranı

HARCAMA ŞEKLİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Özel Hastane Harcamaları	101.464.257	383,3	14	92,6	13,1
Hekim Harcamaları	270.455.712	1.021,8	38	35,8	-20,2
Diş Hekimi Harcamaları	79.438.936	300,1	11	81,3	6,5
Özel İlaç Harcamaları	184.246.094	696,1	26	362,6	171,8
Kamuya Yapılan Cepten Ödeme	72.585.071	274,2	10	373,8	178,3
TOPLAM	708.190.070	2.675,5	100	101,9	18,6
TÖSH / GSMH (%)	1,34				

Şekil 27 Özel Sektör Toplam Sağlık Harcamaları

Toplam özel sağlık harcaması 708 190 070 milyon TL olup, bunun %14'ünü özel hastaneler, %38'ini hekim harcamaları, %11'ini diş hekimisi harcamaları, %26'sını ilaç harcamaları ve %10'unu da kamu hastanelerine yapılan cepten ödemeler oluşturmuştur. Toplam özel sağlık harcamalarının Gayri Safi Milli Hasılaya oranı ise %1,34 düzeyinde olmuştur.

III. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI

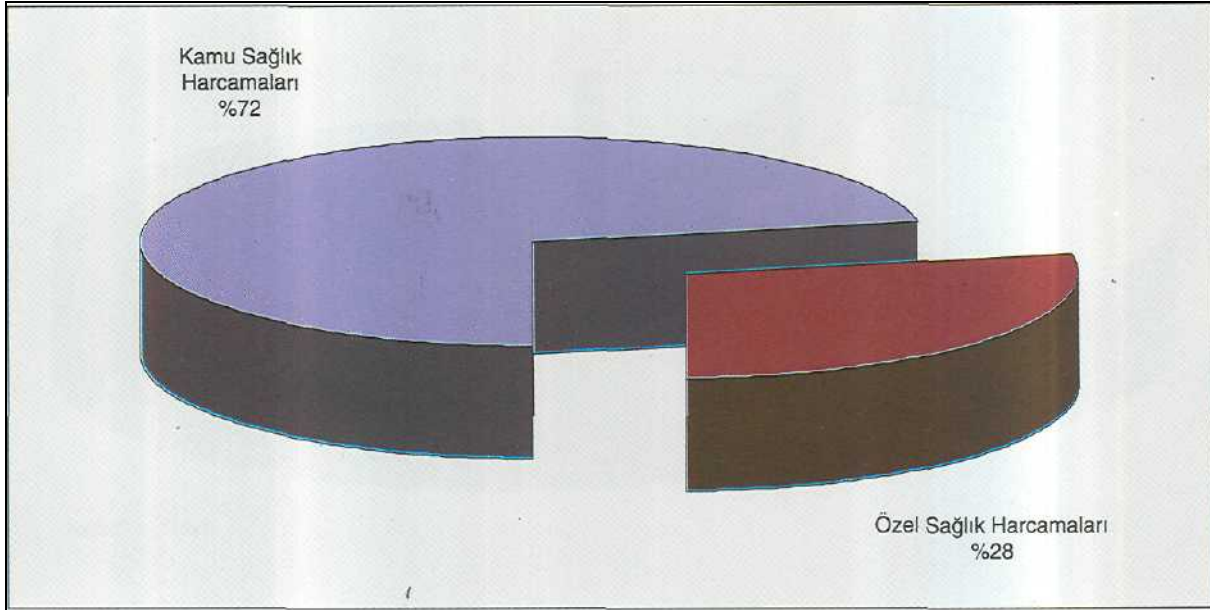
1. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI VE GSMH İÇİNDEKİ ORANI

Önceki bölümlerde ayrıntılarıyla verilmiş olan kamu ve özel sektör harcamalarından oluşan Türkiye toplam sağlık harcamalarının tutarı Tablo 46'da görülmektedir.

Tablo 46 *Toplam Sağlık Harcamaları Kamu-Özel Dağılımı*

	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Kamu Sağlık Harcamaları	1.814.524.097	6.855,2	72	110,1	23,4
Özel Sağlık Harcamaları	708.190.070	2.675,5	28	101,9	18,6
TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI	2.522.714.167	9.530,7	100	107,7	22,0

Şekil 28 *Toplam Sağlık Harcamaları Kamu-Özel Dağılımı*

Türkiye'de 1998 yılında yapılan toplam sağlık harcaması, cari fiyatlarla 2 522 714 167 milyon TL olup, bunun %72'si kamu, %28'i de özel sektör harcamalarından oluşmuştur.

Toplam sağlık harcamalarının ülke GSMH'sine oranı ise %4,76 dolayında olmuştur. 1997 Yılına göre %0,67 lik bir artış gerçekleştirilmiştir.

Tablo 47 *Sağlık Harcamalarının GSMH içindeki Payı*

	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
Sağlık Harcamalarının GSMH içindeki payı	3,42	1,34	4,76

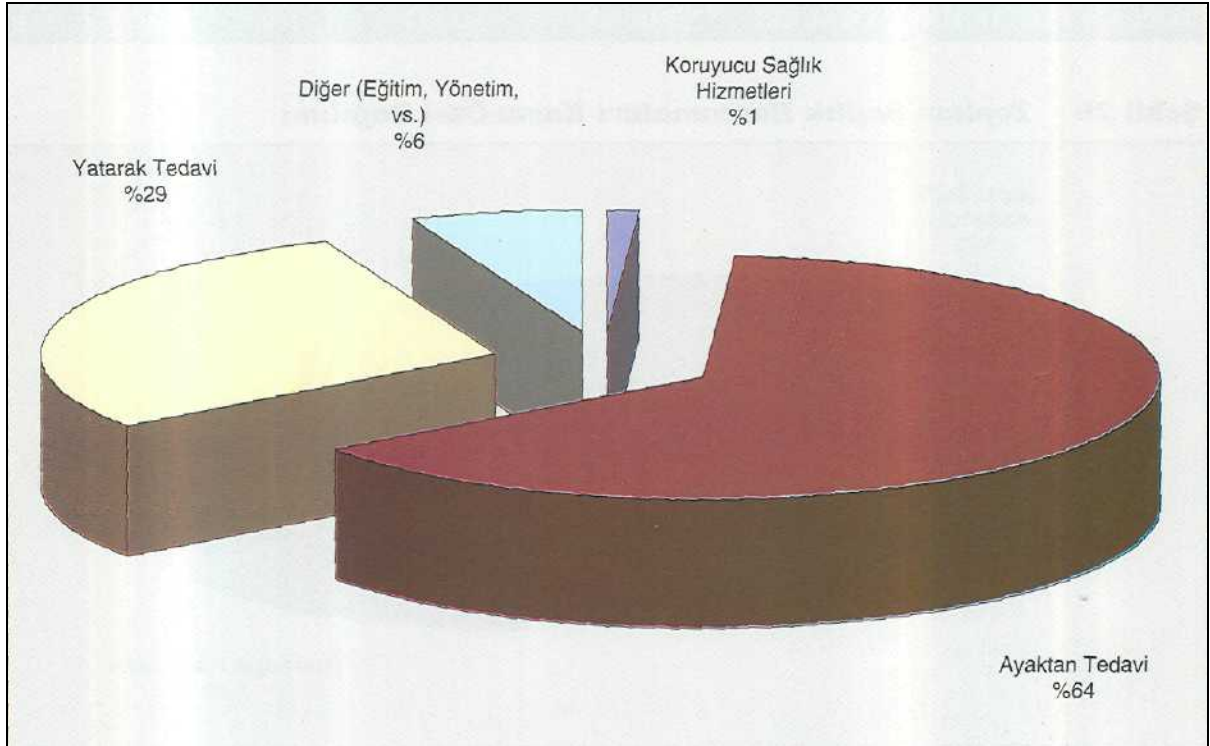
2. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARININ SINIFLANDIRILMASI

Toplam sağlık harcamalarının ne kadarının yatarak tedavi, ne kadarının da ayaktan tedavi gideri şeklinde gerçekleşmiş olduğu Tablo 48'de görülmektedir.

Tablo 48 Toplam Sağlık Harcamalarının Sınıflandırılması

HARCAMA TÜRLERİ	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN %	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Koruyucu Sağlık Hizmetleri	19.741.026	74,6	1	80,3	5,9
Ayaktan Tedavi	1.616.399.540	6.106,7	64	107,1	21,7
Yatarak Tedavi	740.173.423	2.796,3	29	111,3	24,2
Diğer (Eğitim, Yönetim, vs.)	146.400.178	553,1	6	100,9	18,0
TOPLAM	2.522.714.167	9.530,7	100	107,7	22,0

Şekil 29 Toplam Sağlık Harcamalarının Sınıflandırılması

Toplam sağlık harcamalarının 1 616,4 trilyon TL'si (%64'ü) ayaktan tedavi; 740,1 trilyon TL'si (%29'u) yatarak tedavi harcamaları şeklinde; 146,4 trilyon TL'si (%6'sı) da diğer harcamalar (eğitim, yönetim vb.) şeklinde gerçekleşmiştir.

Toplam sağlık harcamaları içinde koruyucu sağlık hizmetleri, konunun tek sahibi Sağlık Bakanlığınca harcanan 19,7 trilyon TL ile %1 gibi yetersiz bir oran teşkil etmekte olup, dolar bazında bir önceki yıla göre %5,9'luk bir artış kaydetmiştir.

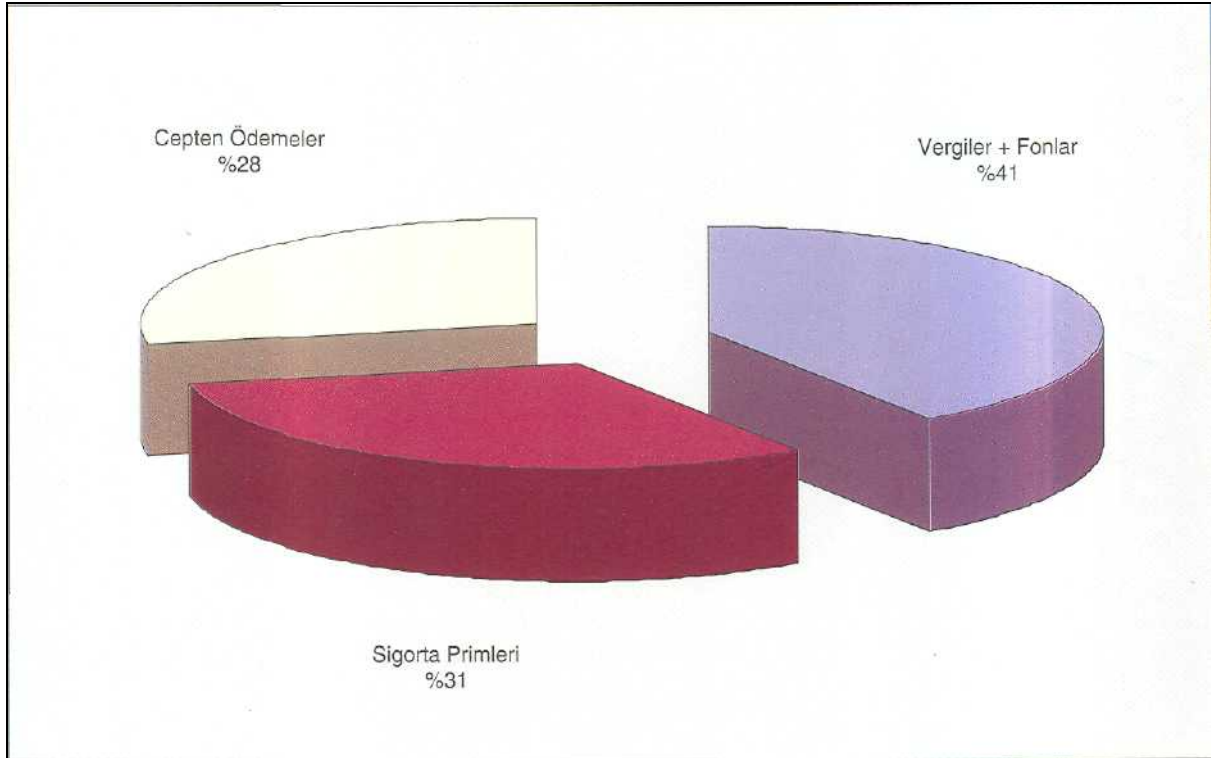
3. TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARININ FİNANSMAN KAYNAKLARI

Toplam sağlık harcamalarının hangi kaynaklardan finanse edildiği Tablo 49'da görülmektedir.

Tablo 49 *Toplam Sağlık Harcamalarının Finansman Kaynakları*¹³

FİNANSMAN KAYNAĞI	MİLYON TL	MİLYON USD	ORAN (%)	97/98 DEĞİŞİM (%)	
				TL	USD
Vergiler + Fonlar	1.020.049.043	3.853,7	40	93,7	13,8
Sigorta Primleri	794.475.054	3.001,5	31	135,7	38,4
Cepten Ödemeler	708.190.070	2.675,5	28	101,9	18,6
TOPLAM	2.522.714.167	9.530,7	100	107,7	22,0

Şekil 30 *Toplam Sağlık Harcamalarının Finansman Kaynakları*

Toplam sağlık harcamalarının %41'i vergi ve fon kaynaklarından, %31'i sigorta primlerinden ve %28'i de kullanıcıların ceplerinden ödemelerle finanse edilmiştir.

¹³ Zorunlu sigorta kurumları (SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı) sağlık harcamalarının primlerle karşılandığı varsayılmıştır.

4. KİŞİ BAŞINA DÜŞEN SAĞLIK HARCAMASI

Tablo 50 Kişi Başına Sağlık Harcaması¹⁴

SAĞLIK HARCAMASI	TL	USD	97/98 DEĞİŞİM (%)	
			TL	USD
Kişi Başına Sağlık Harcaması	39.570.582	149,5	103,9	19,8

Türkiye'de 1998 yılında kişi başına düşen sağlık harcaması cari fiyatlarla 39 570 582 TL dolayında olmuştur. Amerikan Doları bazında bir önceki yıla göre % 19,8'lik artış gösteren kişi başına sağlık harcaması 149,5 USD ile gelişmiş ülkelerin oldukça altındadır.

¹⁴1998 yılı toplam nüfus 63 752 263 kişi olarak alınmıştır. Kaynak: D.İ.E. D.P.T. geçici. (TOBB Ekonomik Rapor)